

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

6^E JAARGANG

WOENSDAG 2 MAART 1921

No. 270

INHOUD

	Blz.
WIJZIGING VAN HET OCTROOIRECHT door Prof. Mr. W. H. Drucker.....	187
Wie het onderste uit de kan wil hebben, krijgt het lid op den neus door Mr. H. s'Jacob	190
De Duitse Electromontaanrust I door Dr. W. Mautner	191
Onze geldmarkt in 1920 door Tj. Greidanus	194
De Indische financiën door J. E. Stokvis	195
Londensche Correspondentie.....	197
AANTREKING:	
Electriciteitsvoorziening van het land	198
INGEZONDEN STUKKEN:	
Het Djambi-Ontwerp.....	200
Het nieuwe Djambi-Ontwerp	200
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	201—208
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.

Assistent-Redacteur voor het weekblad: D. J. Wansink.

Secretariaat: Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruzje Plaatweg 37.

Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: Economisch Instituut.

Postcheque en girorekening Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 22,50 per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.

28 FEBRUARI 1921.

De geldmarkt is in deze berichtswEEK aanzienlijk stijver geworden. Zooals reeds uit de inschrijving op het schatkistpapier viel op te maken, was de geldruimte slechts schijnbaar en meer veroorzaakt door den stilstand van zaken op de effectenbeurs en het geringe aanbod van wissels. Voor het schatkistpapier werd dus een groot deel van de beschikbare middelen aan de markt onttrokken, ten gevolge waarvan de rente voor particulier disconto en later ook de prolongatierente aanmerkelijk opliep. Particulier disconto was voor 4 pCt. meestal slechts moeilijk te plaatsen. De prolongatierente liep op tot 3½ pCt.; terwijl heden in verband met de maandswisseling beide koersen nog iets verder aantrokken en op 4¼ pCt. kwamen.

In tegenstelling met de geldmarkt bleef de wisselmarkt vrijwel even kalm als de voorafgaande week. De schommelingen voor Londen bleven de meeste dagen binnen 1 cent beperkt. De bewegingen der andere wissels waren natuurlijk wel wat grooter, maar toch, in verhouding van wat men in de laatste jaren gewend is, uiterst gering. Eenige richting was er in de markt nauwelijks te merken. Blijkbaar leefde men in afwachting van de komende conferentie te Londen.

LONDEN, 26 FEBRUARI 1921.

Gelijk de vorige week sloot de markt gemakkelijk, hetgeen waarschijnlijk slechts tijdelijk is. De markt toonde alweer de nu bekende teekenen van krapheid door belasting-betalingen veroorzaakt. Het vrij groote bedrag, schuldig aan de Bank of England, werd voor een week hernieuwd, en zevendaags-geld van de Bank of England werd genomen tegen 7½ pCt.

5½ pCt. was de heerschende notering voor hernieuwing van dag-geld, ofschoon zoo nu en dan 5¼—6 pCt. werd betaald.

Over het algemeen werd voor nieuw-geld 6 pCt. betaald, doch op sommige oogenblikken 6½ pCt. of meer.

Zevendaags-geld bleef 5½ pCt.

De disconto-markt onderging geene verandering. Tweemaands-papier werd verhandeld tegen 7 pCt., driemaands- tegen 6¼—¹³/₁₆, viermaands- tegen 6½ pCt. en zesmaands- tegen 6—6¼ pCt.

WIJZIGING VAN HET OCTROOIRECHT

Bij het tot stand brengen onzer Octrooiwet van 1910 waren de moeilijkheden, welke moesten worden overwonnen, de vragen, welke moesten worden beantwoord, talrijker dan misschien in verband met één andere wet van gelijken omvang. Daarbij was één punt, waarop een keuze moest worden gedaan, welke bestemd was vermoedelijk wel voor goed, op ons octrooi-recht een zeer bepaald stempel te drukken. Dit was het stelsel van octrooiverleening, dat zou worden aangevaard. Te dien aanzien stond de Regeering voor de keuze tusschen het stelsel, dikwijls aangeduid als het Fransche, dat meebrengt, dat op elke aanvraag, welke aan zekere formeele eischen voldoet, octrooi wordt verleend en het stelsel van onderzoek (o.m. gevolgd in Amerika, Duitschland en Engeland), dat meebrengt, dat octrooi wordt verleend alleen op aanvragen, welke niet alleen in formeel, maar ook in materieel opzicht deugdelijk zijn bevonden.

Beide stelsels staan tegenover elkaar met hun voor- en hun nadeelen. In het voordeel van het Fransche stelsel kan worden aangevoerd de groote eenvoud, de zeer geringe omvang van administratieven arbeid, noodig voor de octrooiverleening; als bezwaar staat daartegenover het in omloop komen van vele

octrooien, waaraan de noodzakelijke ondergrond van een octrooierebare uitvinding ontbreekt, met als gevolg daarvan het ontstaan van vele processen voor den burgerlijken rechter over de al of niet deugdelijkheid van het octrooi. In het voordeel van het stelsel van onderzoek geldt, dat het verleend worden van ondeugdelijke octrooien uitzondering is; als nadeel staat daartegenover de groote administratieve omslag, waarmede de verleening van het octrooi gepaard gaat en de vrij hooge kosten en het betrekkelijk lange tijdsverloop, met de verkrijging van een octrooi gemoeid. Het laatste vooral blijkt een zaak niet zonder belang, wanneer men bedenkt, dat verreweg de meeste octrooien niet bestemd zijn voor langen tijd te bestaan.

Bij het doen der keuze heeft de Regeering, die het wetsontwerp voor het octrooirecht indiende, niet lang gearzeld. Over de geheele linie van het octrooirecht was zij sterk geneigd het oog te richten op het voorbeeld van de Deutsche wet (al moet worden toegegeven, dat zij voor het voorbeeld van andere wetgevingen geenszins blind is geweest); voor de aanvaarding van het stelsel van onderzoek, dat dan ook in onze wet is neergelegd, had zij een besliste voorkeur.

Toen de wet in werking trad, heeft het niet lang geduurd, of de bezwaren, aan het gekozen stelsel verbonden deden zich in sterke mate gevoelen.

Al spoedig geraakte de Octrooiraad, belast met het onderzoek der aanvragen om octrooi, met werk overkropt: groote achterstand bij de behandeling der aanvragen ontstond; belangrijke uitbreiding van het personeel, dat aanvankelijk op zeer bescheiden voet was samengesteld, kon niet uitblijven; vele maanden, jaren dikwijls duurde het, eer de aanvrager zich in het bezit van zijn octrooi zag gesteld; octrooibezorgers waren vol grieven over de stroeve werkwijze van den Raad, waardoor de door hen ingediende aanvragen werden opgehouden, soms ook onnoodig beknibbeld, waardoor soms misschien zelfs wel gegronde aanspraken verloren gingen.

De duur der behandeling wordt door de volgende cijfers eenigszins geïllustreerd. Ten aanzien van honderd willekeurig gekozen octrooien, gepubliceerd in de tweede helft van 1910 kwamen tot stand:

13 tot 18 maanden na den datum van indiening:	10	Octrooien
19 „ 24 „ „ „ „ „ „	32	„
25 „ 30 „ „ „ „ „ „	28	„
31 „ 36 „ „ „ „ „ „	10	„
in het vierde jaar „ „ „ „ „ „	10	„
„ „ vijfde „ „ „ „ „ „	2	„
„ „ zesde „ „ „ „ „ „	2	„
„ „ zevende „ „ „ „ „ „	4	„
„ „ achtste „ „ „ „ „ „	2	„

Bij het tot stand brengen der octrooiwet is het niet de bedoeling geweest, het stelsel van onderzoek naar het Deutsche voorbeeld volledig door te voeren. De Regeering voorzag, dat volledige doorvoering van het stelsel zou gaan boven de krachten van den Octrooiraad, zooals zij zich dien Raad dacht en stelde zich voor een eenigszins summierere behandeling van zaken, die het meeste grove kaf van het koren zou scheiden, zonder de bedoeling, dat een onderzoek zou worden ingesteld, zoo volledig als maar denkbaar was. In de practijk van den Octrooiraad is hiervan niet veel gekomen. De grens tusschen het summierere en het volledige bleek niet goed te trekken en zoo zien wij thans den Octrooiraad ten aanzien van elke aanvraag een nauwgezet onderzoek instellen, dat redelijkerwijze volledig kan worden genomen, hetgeen wellicht meer is overeenkomstig het geheele stelsel onzer wet, dan het door de Regeering gedachte oppervlakkige onderzoek, maar zeer zeker niet heeft bijgedragen tot vermindering van de zoeven aangestipte bezwaren.

Overigens kan men uit deze bezwaren niemand eenig verwijt maken. Men behoeft zich slechts even voor oogen te halen het feit, dat hier een grootendeels jeugdig personeel zonder scholing voor het hem opgedragen werk, zonder steun van in dat werk meer ervaren ouderen was gesteld voor een uiterst moeilijke

en omvangrijke taak, om te begrijpen, dat bezwaren zich noodzakelijk moesten voordoen.

Bezien wij nu nader de onlangs tot stand gekomen wijzigingen der Octrooiwet, dan treffen ons in de eerste plaats eenige pogingen om aan de hiervoren genoemde bezwaren te gemoet te komen.

De gang van het proces, betreffende de aanvraag om octrooi is niet onbelangrijk gewijzigd.

Tot dusver was deze de volgende: Vooronderzoek der aanvraag door een aanvraagafdeeling (practisch kwam dit neer op onderzoek door een lid van of ambtenaar bij den Octrooiraad: den „vooronderzoeker“); bij gunstigen uitslag van het vooronderzoek publicatie van de aanvraag; bij ongunstigen uitslag voordracht aan den Voorzitter van den Octrooiraad tot afwijzing van de aanvraag; bij verschil van meening tusschen vooronderzoeker en Voorzitter publicatie der aanvraag op last van den Voorzitter, anders afwijzing der aanvraag door den Voorzitter; van de afwijzende beslissing van den Voorzitter beroep op de algemeene vergadering van den Octrooiraad; publicatie van de aanvraag op last van de algemeene vergadering of definitieve afwijzing der aanvraag door deze; tijdens de publicatie, indien het daartoe komt, gedurende zes maanden gelegenheid tot oppositie tegen de octrooi-verleening; beslissing van de aanvraagafdeeling omtrent al of niet verleening van het octrooi; bij ongunstige beslissing van de aanvraagafdeeling beroep op de algemeene vergadering; verleening van het octrooi of definitieve afwijzing der aanvraag door de algemeene vergadering.

Bij de wijziging is beproefd in deze aaneenschakeling van verschillende stadiën van onderzoek eenige vereenvoudiging aan te brengen.

Voortaan zal na het onderzoek door den vooronderzoeker een beslissing volgen van de aanvraagafdeeling, die kan besluiten tot publicatie zoowel als tot afwijzing der vrage. Van een afwijzende beslissing komt beroep open te staan op een afdeeling van beroep. Op een gunstige beslissing, hetzij van de aanvraagafdeeling hetzij van de afdeeling van beroep volgt publicatie der aanvraag evenals vroeger maar met een verkorting van den publicatietermijn van zes op vier maanden. Wendt zich gedurende den publicatietermijn niemand tot den Octrooiraad met een oppositie of wel met eenig ander verzoek het octrooi betreffend, zoo komt dit automatisch tot stand, in den vorm, waarin het is gepubliceerd. Heeft de publicatie ten gevolge, dat derden zich in het geding mengen, dan volgt een nieuwe beslissing van de aanvraagafdeeling, waarvan weder appèl op de afdeeling van beroep open staat.

Terstond merken wij de volgende wijzigingen op, die meerendeels als vereenvoudigingen kunnen worden aangemerkt. De taak van den Voorzitter, als alleen-oordeelend rechter in het vooronderzoek, is vervallen. De functie van den Voorzitter is thans niet en zal ook in de toekomst wel niet worden opgedragen aan een technicus. Beslissingen in het vooronderzoek, die bijna steeds betreffen vragen van technischen aard, behoren niet aan den Voorzitter alleen te zijn opgedragen. Eenige vereenvoudiging is hiermede in zoover verkregen, dat nu de met het eerste onderzoek belaste instantie zoowel gunstig als afwijzend kan beschikken. De beslissingen in beroep zijn, in plaats van aan de algemeene vergadering, aan nieuw ingestelde afdeelingen van beroep opgedragen. De instelling van afdeelingen van beroep werd in de oorspronkelijke wet achterwege gelaten, daar men zich den omvang van den Octrooiraad zoodanig beperkt dacht, dat voor vorming van zoodanige afdeelingen geen gelegenheid zou bestaan. Allengs is de omvang van den Octrooiraad grooter geworden, zoodat de vorming van afdeelingen van beroep wel mogelijk is geworden, terwijl juist die grootere omvang van den Raad het samenkomen in algemeene vergadering bezwaarlijker maakte. De automatische totstandkoming van het octrooi heeft tengevolge, dat als regel een nieuwe

instantie na afloop van den publicatietermijn niet meer noodig zal zijn.

In verband met deze vereenvoudigingen moet ten slotte nog worden vermeld een maatregel bij amendement op voorstel van Mr. Dresselhuys in de wet gebracht. De strekking van dezen maatregel is, den Octrooiraad toe te staan, met instemming van den aanvrager, bij zijn onderzoek gebruik te maken van gegevens, te verkrijgen van overeenkomstige buitenlandse instellingen, die wellicht dezelfde aanvragen reeds te voren hebben onderzocht.

Deze maatregel is zeker niet geëigend den indruk te wekken van een belangrijke herziening. Inderdaad zal hij ook vermoedelijk niet dadelijk een wijziging van beteekenis in den gang van zaken brengen. Niettemin wekt hij bij dengeen, die eenigszins nader met het octrooirecht bekend is, gedachten op van zeer verre strekking. Om dit nieuwe voorschrift op zijn juiste waarde te schatten, moeten we ons eerst herinneren, dat een octrooi in één land verkregen, in andere landen alle beteekenis mist. Wie voor zijn uitvinding prijs stelt op de bescherming van het octrooi-recht in verschillende landen, moet in elk land octrooi aanvragen. De Parijsche Conventie van 1883 effent daartoe eenigszins den weg, maar de regeling van het tractaat ontslaat den uitvinder niet van de noodzakelijkheid, in elk land, waar hij octrooi wil verkrijgen, den aldaar daarvoor voorgeschreven weg te volgen. Dit brengt mede, dat in alle landen, die, evenals wij, het stelsel van onderzoek in hun wetgeving hebben opgenomen, de aanvraag moet worden onderzocht, hetgeen, aangezien toch de eischen aan de octrooieerbare uitvinding gesteld, overal in hoofdzaak op hetzelfde neerkomen, beteekent een meervoudige herhaling van hetzelfde werk. Voor de belanghebbenden beteekent dit alles oponthoud en kosten, voor de betrokken administraties een massa werk, dat toch werkelijk niet anders dan als min of meer doelloos kan worden aangemerkt.

Lijnrecht tegenover dezen omslachtigen gang van zaken staat als ideaal één onderzoek, door een internationaal bureau, waarvan de resultaten door alle staten worden aanvaard. Van dit ideaal zijn we nog wel zeer ver verwijderd; zeker is waar, dat in hoofdzaak het octrooirecht der verschillende landen berust op dezelfde hoofdbeginselen, maar daarnaast staan talrijke kleine verschilpunten, waaraan elk land voor zich sterk is gehecht en waarvan, hetzelfde blijkt op elk gebied van het recht, niet gemakkelijk afstand zal worden gedaan om overeenstemming met het octrooi-recht van andere landen te bereiken. Denkbaar ware ook een wederkeerig aanvaarden van de resultaten van elk nationaal bureau van onderzoek, hetgeen zou meebrengen, dat wel elk land zijn eigen bureau zou blijven onderhouden, maar dat ten aanzien van elke aanvraag slechts eenmaal een onderzoek zou behoeven plaats te hebben.

Gemakkelijker zou het gewenschte resultaat zijn te bereiken tusschen staten, die het stelsel van onderzoek in hun wetgeving niet kennen. Daar zou een internationaal bureau geen andere taak hebben dan registrering der aanvragen en distributie daarvan over de verschillende landen, waarvoor bescherming wordt gevraagd, na een onderzoek der aanvragen alleen betreffende de formeele eischen daaraan gesteld, welke gemakkelijk uniform zouden kunnen worden gemaakt. Een dergelijk stelsel kennen wij reeds op het gebied van het merkenrecht; het wordt hier te lande ten aanzien van het octrooirecht verdedigd door den heer Moorrees. Maar om dit doel te bereiken is in de eerste plaats noodig aanvaarding van het Fransche stelsel van octrooiverleening, dat op het oogenblik in de praktijk van het octrooirecht nog slechts een ondergeschikte plaats inneemt, door landen, die het stelsel van onderzoek hebben aanvaard, iets waarop nog veel minder kan worden gerekend, dan op het bereiken van die eenheid op het gebied der octrooiwetgeving,

welke noodig is voor de goede werking van een internationaal bureau van onderzoek.

De maatregel, dank zij het initiatief van den heer Dresselhuys in de wet opgenomen, doet een bescheiden stapje in de richting dezer idealen. De uitvoering, gesteld dat daarvan iets komt, waarvoor in de eerste plaats naast den goeden wil van onzen Octrooiraad ook de medewerking der buitenlandse administraties noodig zal zijn, zal de aanraking tusschen de bureaux der verschillende landen bevorderen; indien resultaten worden bereikt, zal ons voorbeeld wellicht tot navolging wekken; allicht zal dan naar verbetering worden gestreefd en zoo is het mogelijk, dat het bescheiden begin voert tot belangrijke gevolgen.

Naast deze maatregelen tot vereenvoudiging valt nu te vermelden een maatregel, die bestemd is aan de tot dusver gevolgde wijze van behandeling een schadelijk element van stroefheid te ontnemen.

Veelvuldig komt het voor dat een aanvraag om octrooi tijdens de behandeling wordt gewijzigd, vooral op deze manier, dat de strekking daarvan wordt beperkt. Indien bij het vooronderzoek bleek, dat de vooronderzoeker wel genegen was de aanvraag in meer beperkten vorm toe te laten, maar deze zonder beperking niet vatbaar achtte voor publicatie, bevond de aanvrager zich tot dusver in een moeilijk parket. Nam hij genoeg met de beperking, dan was hij het meerdere, waarop hij meende recht te hebben, voorgoed kwijt. Nam hij daarmede geen genoeg, dan volgde allicht afwijzing van de aanvraag door den Voorzitter, die zich in dergelijke technische kwesties placht te scharen aan de zijde van den vooronderzoeker, met recht van beroep op de algemeene vergadering. Dit beroep gaf den aanvrager dan nog een kans, volledig in het gelijk te worden gesteld, maar geschiedde dit niet, dan volgde bevestiging van des Voorzitters beslissing, hetgeen neerkwam op volledige afwijzing van het octrooi, aangezien de algemeene vergadering in dit stadium der behandeling beperking der aanvraag, zooals de vooronderzoeker die gewild had, niet oirbaar achtte.

Het was noodig, dat aan dit bezwaar werd tegemoet gekomen. Dit is geschied op deze wijze, dat mogelijk gemaakt is publicatie van de aanvraag, voorzover dit in het vooronderzoek gerechtvaardigd geacht wordt, met behoud voor den aanvrager van de gelegenheid in beroep te gaan van de beslissing, voorzover deze voor hem ongunstig was, waarover dan afzonderlijk kan worden geoordeeld.

De hiervoren besproken wijzigingen zullen ongetwijfeld voor de verdere ontwikkeling van ons octrooi recht de meest belangrijke zijn. Daarnaast staat een andere, die er gewichtiger uitziet, maar waarvan de praktische beteekenis niet te hoog moet worden aangeslagen. Deze wijziging betreft uitvindingen van belang voor 's lands defensie. Zij beoogt de gelegenheid te geven octrooien voor uitvindingen van dien aard te brengen in handen van den staat, zonder dat, zooals in het algemeen ten aanzien van de behandeling van octrooiaanvragen is voorgeschreven, publicatie geschiedt.

Reeds de oorspronkelijke wet in verband met een in de Onteigeningswet aangebrachte wijziging opende voor den Staat de gelegenheid door onteigening de beschikking te verkrijgen over octrooien betreffende uitvindingen van militair belang. Het mag in twijfel worden getrokken, of die regeling bestemd was in een belangrijke behoefte te voorzien. Het octrooi in handen van den Nederlandschen Staat kan niet belleten, dat het geöctrooieerde wapen in den vreemde wordt vervaardigd en zodoende komt in handen van vreemde militaire machten. Wil de Staat de beschikking hebben over geöctrooieerde wapenen, dan kunnen deze worden gekocht van den octrooihouder, die krachtens de wet verplicht is voor vervaardiging in voldoende mate te zorgen; wil de Staat de gelegenheid hebben de geöctrooieerde uitvinding zelf toe te passen, dan is ook een licentie voldoende om daartoe

de gelegenheid te openen. De Duitse wet geeft het voorbeeld eener regeling, die volstaat met een gemakkelijken weg te openen, waarlangs de staat een licentie van octrooien van militair belang kan verkrijgen.

De wijzigingswet voert voor de aanvragen om octrooi voor uitvindingen van militair belang een geheel nieuwe wijze van behandeling in, die zich van de gewone voornamelijk daardoor onderscheidt, dat de publicatie der aanvraag achterwege blijft. De nieuwe behandelingswijze geeft de gelegenheid tot overneming van het recht, desnoods bij wege van oneigening, door den Staat. Gaat de aanvraag niet uit van den Staat of wordt deze door den Staat niet overgenomen, dan wordt de aanvraag, ook al is zij van militair belang, verder op de gewone wijze voortgezet. Een dergelijke regeling betreffende uitvindingen van belang voor de defensie wordt in de Engelse wet aangetroffen.

Naast deze hoofdpunten zijn bij de wijzigingswet nog enkele andere aangelegenheden ter hand genomen. Daar is dan o.m. de verhooging van verschillende rechten, als die voor het octrooi verschuldigd, vroeger in totaal f 1300,—, thans gebracht op f 1540,—; dan de verandering van het tot dusver vaste recht, verschuldigd wegens de inschrijving in het register van den Octrooiraad van stukken, als licenties en akten van overdracht, in een recht berekend naar evenredigheid van de waarde van het recht, dat wordt gevestigd of overgedragen. Deze fiscale belemmeringen voor het verkeer met octrooien waren in het belang eener goede ontwikkeling van het ten onzent toch nog niet zeer populaire octrooirecht, m.i. beter achterwege gebleven. Dan valt nog te noemen een lang uitgebleven wijziging om de wet in overeenstemming te brengen met de Parijische Conventie, gelijk deze in 1911 te Washington is gewijzigd en eindelijk de betere formulering van het verbod om het, in strijd met de waarheid, te doen voorkomen alsof ten aanzien van voortbrengselen octrooi bestaat.

De verdere wijzigingen mogen onvermeld blijven. Er zijn er onder van zeer ondergeschikte beteekenis, die, waar het hier geldt een wet, waaraan ongetwijfeld nog zeer veel te verbeteren valt, een eenigszins komischen indruk maken.

De Minister heeft nog meerdere wijzigingen, nu op het gebied van het materiele octrooirecht, aangekondigd. Het is in dit geval te hopen, dat de belofte niet dan met de gebruikelijke bedachtzaamheid zal worden ingelost. Ten aanzien van het octrooirechtelijke proces beschikte men over de ervaring, noodig om een herziening met vrucht te kunnen ondernemen. Ten aanzien van het materiele octrooirecht kan die ervaring bezwaarlijk reeds zijn verkregen en doet men daarom veel beter met een herziening te wachten, tot de praktijk de scherpe kanten der wettelijke regeling zal hebben afgevlind en de bezwaren, welke daaraan dan mochten blijven kleven, scherp zal hebben doen uitkomen.

WIE HET ONDERSTE UIT DE KAN WIL HEBBEN KRIJGT HET LID OP DEN NEUS.

Mr. H. s' Jacob schrijft ons:

In het nummer van dit tijdschrift van 8 December, l.l. komt een artikel van Ir. J. Rueb, onder den titel „Ontginning van aardolievelden in Nederlandsch-Indië” voor, waarin het wetsvoorstel van den Minister van Koloniën tot exploitatie van de vermeende olieterreinen in Djambi door den Staat in vereeniging met de Koninklijke veroordeeld wordt op gronden, die mij aanvechtbaar voorkomen. In het belang van de zaak, waarom het gaat, d.i. de financiën van Indië, mag, dunkt me, ook de keerzijde van dit onderwerp in het licht gesteld worden.

Voorstander van integrale staatsexploitatie van olievelen in Nederlandsch-Indië, toont de schrijver zich overtuigd van de voordeelen daarvan boven een gemeenbedrijf en aanvaardt hij blijkens het slot van zijn artikel, slechts het alternatief: of algeheele staats-

exploitatie of concessie aan de Bataafsche. In zijne waandeering kan de middelweg, die bij het wetsvoorstel is ingeslagen, moeilijk lager staan dan de uitgifte van Djambi in concessie: van zulk een opvatting wordt althans in het betoog geen rekenschap gegeven. Als het door den schrijver aangenomen standpunt moet men derhalve aannemen het dogmatische alles of niets inzake Djambi.

Hoe het belang van Indië met dit standpunt het best gediend zal zijn, laat de schrijver onverklaard. Wel geeft hij te kennen op welke gronden hij de voorkeur geeft aan staatsexploitatie. Van meening, dat de Staat even goed als een ander olieproducten in het binnenland kan verkoopen en wat een surplusproductie voor export betreft ten allen tijde verzekerd kan zijn van afname tot den vollen marktprijs bij aanbidding, ziet hij namelijk in staatsexploitatie het middel om van Djambi het hoogst mogelijke voordeel voor Indië te trekken. De tegenwerping, dat de Staat de geschiktheid mist om olieproducten te verkoopen, weerlegt hij met de opmerking: „Wij zien, dat de Staat in Indië zout verkoopt, kinine produceert, steenkolen practisch monopoliseert en pandhuizen met dergelijk succès exploiteert, dat zelfs te groote winsten worden gemaakt. Er is dan toch geen redelijke twijfel, dat hij ook wel petroleum zal kunnen slijten.” De overtuigende kracht van deze overweging zal men echter meer hebben te zoeken in het algemeen optimisme omtrent hetgeen de Staat op commercieel gebied doen kan, waarvan hij blijk geeft, dan in het gewicht der bewijsgronden. Het is toch niet goed begrijpelijk, hoe de geschiktheid van den Staat om als detaillant van olieproducten op te treden kan worden afgeleid uit zijne geschiktheid om kinine (moet dit niet zijn: kinabast?) te produceeren, kolen te delven en pandhuizen te exploiteeren. Hier worden heterogene begrippen met dat van „verkoopen” vermengd. Zelfs de geschiktheid van den Staat om zout te verkoopen is geen geloofsbrief voor zijne geschiktheid om olieproducten te slijten. Zijn zout- en pandhuisbedrijf oefent de Staat als monopolist uit en stelt aan zijn commercieele prestaties daarom geene bijzondere eischen. Als verkooper van olieproducten, zal de Staat echter geen monopolie te exploiteeren, doch te concurreeren hebben en zijn commercieele gaven aan een zwaardere proef onderworpen zien.

Olie verkoopen in Indië is détailhandel drijven over eene reusachtige uitgestrektheid, die bedekt moet worden met een dicht netwerk van depots en agentschappen, waartoe eene afzonderlijke, steeds offensieve organisatie moet worden in het leven geroepen, wil men tegenover zijn concurrenten geen terrein verliezen. Men moet zich daarvoor bedienen van tusschenhanden in den kleinhandel, meest Chineezzen, in het binnenland. Er is meer optimisme in het commercieele prestatievermogen van de Indische Regeering noodig dan waarover ik beschikken kan, wil men geen ruimte voor redelijken twijfel aan zijn succès als slijter van olieproducten aanwezig achten. Den concurrentiestrijd ziet ook de schrijver achter de door hem voorgestane Staatsexploitatie opdoemen, maar niet als een schrikbeeld. De kapitaalkracht van Indië is daar volgens hem goed voor. Juist, Indië zal de rekening van dien concurrentiestrijd hebben te betalen. Maar behoeft die concurrentiestrijd daarom als een quantité négligeable bij de beoordeeling van Staatsexploitatie te worden beschouwd?

Het duiveltje van den twijfel vergezelt ook de verzekerdheid, waarmee de schrijver de rollen uitdeelt bij de bespreking van een surplus, dat de Staat voor export overhoudt. „(Doch)”, zegt hij, „zoodra de olie aan de kust is en boven de markt hangt, zal de Koninklijke het surplus wel moeten koopen om te verhandelen, dat het in handen van haar concurrent valt.” Het duiveltje van den twijfel merkt hier op, dat hetgeen de Koninklijke doen zal, afhangt van de aangeboden hoeveelheden en de eischen van haar bedrijf. Haar bedrijf eischt bedrijfszekerheid en be-

drijfszekerheid beteekent hier, zoodra het om groote hoeveelheden voor export gaat, een vasten, duurzamen, d.i. een contractueelen band met verplichtingen van weerszijden. Per slot van rekening zou dan toch een vereeniging van belangen met de Koninklijke onvermijdelijk zijn.

De overwegingen, waarop de voorkeur van schrijver voor integrale Staatsexploitatie steunt, komen mij daarom niet van een speculatief gehalte vrij voor. Ook in het kader van die overwegingen staat vast, dat het belang van Indië bij eigen exploitatie van Djambi zijn beperking vindt in het belang van de Koninklijke. De schrijver noemt deze in verband daarmee in zijn artikel „den tegenstander”. Psychologisch moge men op dit feit met tegenzin reageren, men heeft het te aanvaarden, in de eerste plaats de Regeering zelf, die aan dien „tegenstander” den eigendom der delfstoffen heeft afgestaan. Er zijn stemmen opgegaan om in Indië een petroleummonopolie in te voeren. Hoe dit in overeenstemming zou zijn te brengen met den plicht der Regeering om den door haar zelf gedanen afstand van rechten te eerbiedigen, is daarbij onverklaard gebleven en mij ook niet duidelijk. Ook de psychologie van het geval kan m.i. hoogstens leiden tot de les om met den afstand van rechten op de delfstoffen in den ondergrond van Djambi voorzichtig te zijn. Het wetsvoorstel toont deze les behartigd te hebben door aan den Staat het eigendomsrecht voor te behouden van de producten der exploitatie, waarover hij wenscht te beschikken, en het volledige eigendomsrecht op de delfstoffelijke olie terug te nemen, wanneer tegen de vooropgestelde normen der exploitatie gehandeld mocht worden.

Wat er daarna praktisch overblijft is m.i. een aannemerscontract, waarbij de Koninklijke hare technische en verkooporganisatie in dienst van de Regeering stelt voor de exploitatie van Djambi tegen een vergoeding, die in een aandeel van de winst bestaat, met omgekeerd de risico van een aandeel in het verlies, indien de zaak mislukt. Wanneer men niet met categoriën of vooropgezette dogma's denkt, zal men in dezen vorm van vereeniging van belangen toch niet een zeer aannemelijk element kunnen miskennen. De diensten van eene organisatie, die zich op den te verrichten arbeid heeft gespecialiseerd, worden verzekerd en de risico, die toch niet geheel weg te cijferen is, wordt voor een deel afgewenteld. Het is te begrijpen, dat men voor Indië liever 100 pCt. winst dan 0 pCt. verlangt. Maar het is weinig zakelijk om de 100 pCt. als een vogel in de hand voor te stellen, wanneer zij nog slechts een vogel in de lucht zijn. De volkswijsheid heeft reeds lang uitgemaakt, dat wie het onderste uit de kan wil halen, dikwijls het lid op den neus krijgt, en hiermede haar zegel gehecht aan het beleid van den verantwoordelijken Minister, die de voorkeur geeft aan 100 pCt. zekerheid van welslagen met 60 pCt. winst boven 60 pCt. zekerheid van welslagen met een avontuurlijke kans op 100 pCt. winst. In elk geval is het belang van Indië m.i. met dezen middelweg beter behartigd dan met de extremistische oplossing van een afstand in concessie van Djambi zonder eenig deelhebberschap van den Staat.

Batavia, 17 Januari 1921.

H. s' JACOB.

DE DUITSCHE ELECTROMONTAANTRUST.

I.

De korte spanne tijds, welke ons scheidt van het einde van den oorlog, heeft in de Duitse industrie de verwezenlijking doen zien van geheel nieuwe, vroeger voor onbestaanbaar gehouden creaties, bracht de vorming van de grootste, vele industrieën omvattende groepen en belangen-gemeenschappen, bedrijfsconcentraties in de diepte zoowel als in de breedte, en zag, in de eerste plaats, het ontstaan van de omvangrijkste schepping dezer soort, de „Elektromontantrust”.

In die periode had zich bij vele andere problemen een nieuw gevoged: de ver doorgevoerde samentrekking der betrokken industrieën, de speciale daarbij

bestaande verhoudingen bij den arbeid en in het bestuur, hadden aanleiding gegeven tot den zeer duidelijk uitgesproken wensch naar socialisatie van dit voorname deel der productie. Ook in kringen van de werkgevers begon men meer aandacht te schenken aan dit vraagstuk, en onder den drang der publieke opinie deed de Regeering dit eveneens. De desbetreffende beraadslagingen hebben evenwel tot dusverre geen practisch resultaat opgeleverd — te dezer plaatse kan buiten beschouwing blijven, waarom —, maar de werkgevers, voornamelijk die in den daarbij allereerst betrokken kolen- en erts-mijnbouw, begonnen de vraag overeenkomstig eigen inzichten op te lossen. Daarbij treedt op den voorgrond Hugo Stinnes, die wel het meest sprekende type vertegenwoordigt van den modernen zaken-man in alle opzichten. Hij heeft dit gedaan op zoodanige manier, dat talrijke kringen van het Duitse volk, die in het socialisatie-vraagstuk meer zien dan een aangelegenheid, welke slechts voor de arbeiders van belang is, thans spreken van de „Stinnesiering” in plaats van de „Sozialisierung” van het Duitse productie-proces.¹⁾

De weg, dien Stinnes daarbij in de practijk gevolgd was, leidde tot de oprichting van de electromontaantrust, de grootste en meest expansieve, volgens één economische zienswijze bestuurde groep, welke in Duitschland en vermoedelijk wel tevens in de geheele wereld bekend is.

I. De oprichting van de „Rhein-Elbe-Union”. Nadat reeds in het voorjaar van 1920 verschillende geruchten omtrent het tot stand komen van een belangengemeenschap tusschen de *Deutsch-Luxemburgische Bergwerks- und Huetten Akt. Ges. te Bochum* en de *Gelsenkirchener Bergwerks Akt. Ges. te Gelsenkirchen*, de beide grootste Duitse mijnbouw-ondernemingen, de ronde hadden gedaan door de pers, doch tegengesproken waren, verscheen in het begin van Juli een mededeeling van genoemde maatschappijen, waarin het aangaan van een onderlinge belangen-gemeenschap werd bevestigd.

1. De beide maatschappijen, *Deutsch-Luxemburg en Gelsenkirchen*. a) *Gelsenkirchen*. De oudste hiervan is de Gelsenkirchener, opgericht in 1873. Gedurende de eerste drie decennia van hare geschiedenis bewoog zij zich uitsluitend op het gebied van den kolen-mijnbouw en breidde zij hare kolenmijnen steeds verder uit, daarmee dus een voorbeeld gevende van concentratie in de breedte. Eerst in den aanvang der nieuwe eeuw (1904) ging zij zich toeleggen op den erts-mijnbouw en het metaalbedrijf. De ondernemingen, die op deze wijze het karakter van het bedrijf veranderden van een kolenmijn in een „gemengd bedrijf”, waren de Aachener Huetten-Actien-Verein en de A. G. Schalker Gruben- und Huettenverein. Eerstgenoemde bracht bij de maatschappij in hare installaties te Esch-Luxemburg en Deutsch-Oth (Lotharingen) alsmede de hoogovens enz. te Rothe Erde bij Aken, laatstgenoemde hoogovens te Gelsenkirchen. alsmede gieterijen aldaar en te Duisburg enz.

Dit beteekende, zooals men kan zien, een zeer belangrijke schrede in verticale richting, want daardoor werd een nagenoeg op zichzelf staand gemengd bedrijf verkregen. Later vervierf de maatschappij nog huizenfabrieken en een scheepvaart-onderneming enz., maar toch was, over het algemeen, deze ontwikkeling daarmee voltooid en de maatschappij legde zich voornamelijk toe op de interne organisatie en uitbreiding van hare bedrijven, die, zooals reeds vermeld, destijds

¹⁾ Stinnes heeft zich met het socialisatie-vraagstuk bezig gehouden: het denkbeeld der „Wirtschaftsprovinzen”, d.w.z. economische in plaats van staatkundig-geografische provincies is uit zijn kring afkomstig. In deze Wirtschaftsprovinzen zou de meest rationeële voorziening met grondstoffen en halfabrikaten vooral worden verkregen, doordat de producenten daarvan met de verbruikers in onmiddellijke nauwe relatie gebracht zouden worden, terwijl de kringen van laatstgenoemden zouden bijdragen tot het verschaffen van kapitaal voor het produceeren van de grondstoffen.

omvatten de productie van kolen, de productie en verwerking van erts, fabrieken van ijzer en staal, walswerken, buizenfabrieken, draadfabrieken enz. Het jaarverslag der maatschappij over 1918 vermeldde aldus de volgende voornaamste groepen van bezittingen:

I. de Mijnbouw- en Huetten-afdeeling, met een balanswaarde van 138 Mill. (Goud-) Mark, met kolenmijnen, hoogovens, enz.;

II. de Aachener Huettenverein, met een balanswaarde van 106 Mill. (Goud-) Mark, met Staal- en Walswerken, Hoogovens, enz.;

III. vele nevenbedrijven.

Door den ongelukkig afloop van den oorlog gingen de ertsterreinen der onderneming, die in Frankrijk en Luxemburg gelegen waren (Gelsenkirchen had aanzienlijke belangen in verscheidene Fransche mijnen en „Huetten“) verloren en insgelijks een deel van de bezittingen op den linker Rijnover. Het jaarverslag over 1919 bevat dienaangaande slechts de algemeene mededeeling:

„Het verlies van onze ertsgebieden in Frankrijk en Lotharingen leidde tot het opgeven van ons bezit op den linker Rijnover. Nog voor het einde van het boekjaar waren de voorloopige onderhandelingen met de koopers daarvan zoover gevorderd, dat het bedrijf der installaties in Luxemburg en het Rijland op 15 November aan hen kon worden overgedragen. De Lotharingsche en Fransche mijnen en „Huetten“ werden reeds in de eerste dagen van het verslagjaar onder Fransch sequester gesteld en daar door geheel onttrokken aan ons beheer.”¹⁾

Onder invloed van deze gebeurtenissen (en ook dien der waardevermindering van het geld) toonde de dezer dagen gepubliceerde balans per 30 September 1920 de volgende voornaamste posten: mijnen en fabrieken enz. 137 en 70 miljoen Mark, deelname in andere ondernemingen 44 miljoen, voorraden enz. 64 miljoen, debiteuren: banken 19 en overige 265 miljoen Mark. Het aandeelenkapitaal, vroeger 188 miljoen Mark, wordt ingevolge de afscheiding der bezittingen op den linker Rijnover teruggebracht tot 130 miljoen; de obligatieschuld beliep 51 miljoen, de reserves 54 miljoen Mark.

b) *De Deutsch-Luxemburgische Bergwerks- und Huetten Akt. Ges.* Belangrijk jonger is de tweede deelgenoot in het concern, de D.-L. De Frankfurter Zeitung zeide hiervan, het eigenlijke kind van Stinnes, terecht: „een onderneming, die in buitengewone mate en vooral niet steeds in gunstigen zin de aandacht trok van de pers en van de fantasie, in de eerste plaats op de beurs.” D.-L. is een van de jongste en snelst gegroeide Deutsche montaanconcerns, want de maatschappij ontstond eerst in 1901 uit de samensmelting van de kolenmijn Dannenbaum met Differdingen. Sindsdien zijn talrijke fusies en kapitaalverhoogen voorgekomen. Van de samensmeltingen was de belangrijkste die met de Dortmunder Union; van andere voornaamste belangen, welke de maatschappij verkreeg, noemen wij die in de Saar- und Mosel-Bergwerksgesellschaft te Karlingen, een belangengemeenschap met de Ruemelinger und St. Ingberter Hochoefen- und Stahlwerke, den aankoop van het Eisenwerk Rothe Erde A. G. te Dortmund enz. Deze uit-

¹⁾ Deze bezittingen werden overgenomen door de nieuwopgerichte Soc. Métallurgique des Terres Rouges, die op haar beurt weder in nauwe relatie staat tot de „Arbed” (Acieries Réunies Burbach-Eich-Dudelange) en de Société d'Eschweiler. President is Eugène Schneider van Schneider-Le Creuzot. Wij vestigen op deze relatie de aandacht, omdat de Arbed in nauwe betrekking staat tot Felten & Guillaume A. G., die op haar beurt weder geliëerd is aan de Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft. Zoals bekend, heeft de A. E. G. zich op een afstand gehouden van de Electromontaantrust, terwijl het tweede groote Deutsche electriciteitsconcern, de groep Siemens-Halske-Schuckert, door toetreding tot het montaanconcern Stinnes, dit heeft helpen vergrooten tot de electromontaantrust. Afgezien daarvan, bestaan tusschen beide groepen nog andere betrekkingen, n.l. door de gloeilampenindustrie, waar de Siemens-groep en A. E. G. te zamen (met medewerking van Auer) de Osram-Gesellschaft hebben in het leven geroepen.

breidingen werden ook tijdens en na den oorlog krachtig voortgezet.

Dienovereenkomstig vermeldde de balans per 30 Juni 1918 de volgende voornaamste posten en bedrijven:

I. Kolenmijnen (Bochum). II. Differdinger Huettenwerke. III. Dortmunder Union a) Dortmunder Werke, b) Horster Werke, c) Rothe Erde. IV. Friedrich Wilhelmshuette. V. Nordseewerke, met te zamen ca. 165 miljoen (Goud-) Mark.

Ook hier bewerkte de afloop van den oorlog zeer ingrijpende wijzigingen. Het jaarverslag liet hierover eveneens slechts weinig uit:

„Door den afloop van den oorlog zijn wij gedwongen van de afdelingen van ons bedrijf in het Zuid-Westen afstand te doen. Desgelijks kon ook de belangengemeenschap met de Ruemelinger- und St. Ingberter Hochoefen- und Stahlwerke A. G. niet bestendig blijven. De in Luxemburg gelegen bezittingen hebben wij bij vrijwillige overeenkomst opgegeven. . . . Voor de in Elzas-Lotharingen geliquideerde ondernemingen hebben wij van den Staat voorschotten ontvangen, welke overeenkomstig de betrokken bepalingen zijn aangewend tot verhooging van de kolenproductie.”

Gedeeltelijk kon het verlies worden gecompenseerd door een overeenkomst met de koopster van de Differdinger installaties, de Société de la Marine Homécourt, krachtens welke de D.-L. van laatstgenoemde gedurende dertig jaren telkens 200.000 ton „metaal in ertsvorm” zal verkrijgen. Daardoor zal de D.-L. hare staalproductie kunnen houden op 600.000 ton en uitvoering kunnen geven aan haar reeds sedert langen tijd gedeeltelijk verwezenlijkt voornemen, de grondstoffen in het bedrijf zelf zooveel mogelijk te verwerken.

De balans per 30 September 1920 vermeldt:

Kolenmijnen, Dortmunder Union, Friedrich Wilhelmshuette, Nordseewerke, Etablissements in Brandenburg, idem te Meggen, idem te Gruene i/W., idem te Altona.

Hieruit blijken duidelijk de geleden verliezen en aanzienlijke acquisities der laatste maanden. Alle genoemde bezittingen stonden te zamen te boek voor 103 miljoen Mark. De voorraden bedroegen 91 miljoen. Deelname in andere ondernemingen 14 miljoen, terwijl de post debiteuren het buitengewoon hooge bedrag aantoonde van 738 miljoen Mark, waarvan 116 miljoen als tegoed bij banken.

2. *De fusie. a) Hare economisch-technische redenen.*

De Gelsenkirchener ondervond van de geleden verliezen veel grooter nadeel dan de Deutsch-Luxemburgische en ten aanzien van eerstgenoemde drong zich inderdaad de vraag op, gelijk haar voorzitter mededeelde in de algemeene aandeelhoudersvergadering, welke beslissen moest over het aangaan der belangengemeenschap met de D.-L., of na de afscheiding van nagenoeg alle ijzermijnen en fabrieken der maatschappij door onteigening der bezittingen op den linker Rijnover, de onderneming niet aangewezen was op inkrimping van het bedrijf tot dat van een eigenlijke kolenmijn, hetgeen natuurlijk in productietechnisch opzicht een ongehoorde teruggang zou zijn geweest. Dezen stap mocht men niet doen. Ten eerste scheen deze weg niet aangewezen, daar nog steeds de nauwe relatie bestond tot de Schalker Eisen- und Hüttenverein; afgezien daarvan was ook om economisch-technische redenen het herstel van een gemengd bedrijf te wenschen, voornamelijk met het oog op mogelijke compensatie van de wisselende invloeden der conjunctuur, die zich in een gemengd bedrijf nimmer zoo sterk doet gevoelen als in een eenzijdig.

Terwijl nu de Gelsenkirchener uitzag naar in aanmerking komende objecten voor een nauwere relatie, richtte het Bestuur van de D.-L. tot eerstgenoemde de vraag, of deze geneigd was tot aaneensluiting.¹⁾

¹⁾ Men had hier dus te doen met een idee van Stinnes, dat juist ter rechter tijd kwam, daar Gelsenkirchen zich in zekeren zin steeds beschouwde als de „crème de la crème” in den Duitschen mijnbouw en uit zichzelf zeer zeker niet licht stappen van toenadering tot de D.-L. zou hebben gedaan.

In technischen zin was daarbij van belang, dat Gelsenkirchen destijds niet beschikte over het verreweg voornaamste midden-deel van het gemengde bedrijf, de staalproductie, terwijl juist de D.-L. daarvan zoo veel vervaardigde, dat deze voorzien kon in de behoeften van beide maatschappijen. Uit de fusie ontwikkelde zich de mogelijkheid tot verwerking der grondstoffen en halffabrikaten in schier alle opzichten door de eigen bedrijven der onderneming, waardoor zij zich voor aflevering kon toelagen op eindproducten van hoogere waarde.

Van groote beteekenis was ook de onderlinge ligging van de bedrijven, kolenmijnen en „hütten” der beide maatschappijen. De voornaamste kolenmijnen van Gelsenkirchen bevinden zich bij Dortmund, waar ook het grootste hoogoven- en staalwerk van het concern met de aanzienlijkste kolen-behoefte is gevestigd. Ten Noorden van Dortmund strekt zich een groot aaneensluitend grondgebied van beide maatschappijen uit. Het aanleggen van een eigen spoorwegverbinding tusschen de verschillende kolenmijnen van Gelsenkirchen eenerzijds en de fabrieken (Dortmunder Union en „Rothe Erde”) van de D.-L. is nu mogelijk.

Uit alle genoemde en verscheidene andere technische overwegingen, waarop hier nader in te gaan echter te ver zou voeren, volgt de mogelijkheid tot opstelling van een werk- en productieprogramma, dat al deze elkander wederzijds aanvullende bedrijven omvat. Daarbij moest ervoor worden zorg gedragen te sterke concentratie te vermijden, niet alleen om fiscale redenen, maar tevens uit overwegingen, welke de leidende personen betroffen, want men mocht niet goed verwachten, dat bijv. een zoo bijzondere figuur als Geheimrat Kirdorf zich zou willen onderwerpen aan de leiding van Stinnes, om van het tegendeel maar te zwijgen. Aldus werd als voornaamste beginsel vastgesteld, „zooveel mogelijk het resultaat trachten te verkrijgen van een samensmelting door ver doorgevoerde eenvormigheid in de bedrijven, maar daarnaast aan elke afzonderlijke maatschappij zooveel mogelijk zelfstandigheid te laten”.

b) *De vorm van de aaneensluiting.* Men trachtte zulks te bereiken in den zeer eigenaardigen vorm van een „Spitzengesellschaft”, waarvan de opbouw in de volgende regelen zal worden uiteengezet. Bij dezen opbouw moest evenwel rekening worden gehouden met de mogelijkheid, dat zich nog andere maatschappijen bij het concern konden aansluiten.

Zoo werd een afzonderlijke G. m. b. H. opgericht, de *Rhein-Elbe-Union G. m. b. H.*, met een kapitaal van M. 300.000, als bestuurders waarvan optreden drie directeuren van elk der betrokken maatschappijen. Tegelijkertijd worden echter ook deze drie directeuren van elk der maatschappijen benoemd in het bestuur van de andere onderneming. Een „Gemeinschaftsrat” beslist in hoogste instantie over de aanneming van financiële plannen zoowel als bij mogelijke questies. Deze raad bestaat uit de bestuurders van de Rhein-Elbe-Union G. m. b. H. en uit nog drie andere vertegenwoordigers van elk der beide maatschappijen, waardoor zij is opgericht. Hij vergadert minstens eenmaal per maand en heeft te beslissen over alle gewichtige vraagstukken (uitbreiding der productie, verwerven van nieuwe belangen, overname van andere ondernemingen enz.). De overeenkomst wend van kracht op 1 October 1920 en is voorloopig aangegaan voor een tijdvak van 80 jaren. De boekjaren der betrokken maatschappijen worden eveneens gesteld op 1 October—30 September en wat voornamelijk van belang is, het kapitaal van elk zal M. 130 millioen beragen.

De nieuwe G. m. b. H. vertegenwoordigt dus feitelijk de gemeenschappelijke hoogste leiding van beide betrokken ondernemingen; hare bevoegdheden zijn zoo omschreven, dat zij van die maatschappijen alle inlichtingen eischen mag, evenals periodieke verslagen en inzicht van de boeken, terwijl zij het recht heeft de fabrieken te inspecteeren, een fabricatieplan vast

te stellen en richtlijnen voor de leiding van het bedrijf aan te geven. Het opmaken der jaar-stukken en de winstverdeeling der beide ondernemingen geschieden als volgt: de voorloopige balansen der afzonderlijke maatschappijen moeten zonder afschrijvingen aan de Rhein-Elbe-Union worden overgelegd; deze onderzoekt ze en stelt den gecombineerden definitieven vorm voor. De afschrijvingen worden bepaald door den „Gemeinschaftsrat”. De onkosten van de Rhein-Elbe-Union komen ten laste van beide gezamenlijk; de winst van de belangengemeenschap wordt onder hen in gelijke deelen verdeeld. Elke maatschappij behoudt de onbepaalde beschikking over haar aandeel in die winst. Maatregelen zijn getroffen opdat bij het ontbinden der belangengemeenschap een wederzijdsch belang wordt behouden bij de inkomsten van beide maatschappijen; daardoor is uitgesloten, dat een van haar voordeel zou hebben bij het opzeggen der overeenkomst.

Niet onbelangwekkend is ook de uitlating van Stinnes in de algemeene vergadering der D.-L., die over het aangaan van de belangengemeenschap te beslissen had, dat bij de onderhandelingen de waarde der bezittingen wederzijds was onderzocht. Men was evenwel tot de overtuiging gekomen, dat het geen doel had berekeningen te maken, maar had daarentegen wel ingezien, dat die partij de meeste voordeelen zou hebben, welke de productiekosten het laagst kon houden en niet die, welke over het meeste geld beschikte. Uit economisch oogpunt is nog van belang de door Stinnes uitgesproken verwachting dat door bedoelde overeenkomst voor de samenleving meer kolen, ijzer en staal beschikbaar zouden komen.

3. *De toetreding van de derde montaan-onderneming: de Bochumer Verein für Bergbau- und Gussstahlfabrikation.* Slechts weinige weken na oprichting van de Rhein-Elbe-Union kon men vernemen, dat een nieuw en voornaam lid tot de belangengemeenschap was toetreden, nl. de „Bochumer Gussstahl”; deze werd evenwel niet opgenomen als gelijkberechtigtd deelgenoot. De Rhein-Elbe-Union wist namelijk de meerderheid der aandeelen van deze maatschappij te verwerven; deze is een der oudste Deutsche ijzer-industrie-ondernemingen, werd reeds in 1854 opgericht en beschikt thans over een kapitaal van M. 57 millioen bij ongeveer M. 28 millioen reserves en circa M. 9 millioen obligatieschuld. De Bochumer Verein had zich minder naar buiten dan wel intern ontwikkeld.

Hare voornaamste werkzaamheid ligt op het gebied der productie van ijzer en staal, zomede de fabricatie van afgewerkte producten uit beide, waarbij zij zich vooral toelegt op artikelen van zeer goede hoedanigheid; technisch stond zij op zeer hoogen trap. De maatschappij stond voorts in zeer nauwe relatie tot belangrijke kolenmijnen, zulks voornamelijk ter voorziening in hare eigen behoeften; deze liggen in de onmiddellijke nabijheid van de mijn Erin der Gelsenkirchener.

Het is opmerkenswaard, dat de Rhein-Elbe-Union oorspronkelijk in het geheel niet voornemens schijnt te zijn geweest, zich deze maatschappij te assumeeren, terwijl ook de Bochumer zelve tegen die aaneensluiting gekant was. Naar het schijnt, heeft echter een Berlijnsche bankiersfirma (Hugo J. Herzfeld), in het geheim ter beurze de meerderheid der aandeelen opgekocht en deze vervolgens aan Stinnes aangeboden. Daar de bedoelde firma tevens te kennen gaf, dat zij de aandeelen anders naar het buitenland zou verkoopen, ging Stinnes op het aanbod in. Volgens andere berichten zou de verkoop niet aan de Rhein-Elbe-Union direct zijn geschied, maar eigenlijk door bemiddeling van de Disconto-Gesellschaft (die tot de groep in zeer nauwe betrekking staat), de Bank für Handel und Industrie en de Nationalbank für Deutschland zijn tot stand gekomen.

DR. W. MAUTNER.

ONZE GELDMARKT IN 1920.

Het jaar 1920 heeft niet den voorspoed gebracht, dien men gehoopt had, toen in de eerste maand ervan de vrede geteekend werd, die officieel aan den kapitaal-verslindenden oorlog een einde maakte.

In de eerste helft van het jaar ging de prijsstijging als gevolg van goederen-schaarschte en geldovervloed gestadig voort. En met pijnlijke nauwgezetheid volgde ook de kleinhandel iedere nieuwe prijsverhooging in het marktverkeer op den voet. In de tweede helft van het jaar viel aanvankelijk een geringe teruggang in de prijzen te constateeren, stilstand in de zaken en tegen het einde van 1920 een plotselinge inzinking, eenige crisisachtige weken, gevolgd door malaise op goederen- en effectenbeurzen en in onze industrie.

Het eenige lichtpunt, dat speciaal voor ons land te vermelden valt, is, dat we in de crisisperiode voor onaangename verrassingen gespaard bleven. Groote faillissementen zijn uitgebleven, ook al zullen velen de winsten, in den oorlog gemaakt, weer hebben moeten afstaan.

De prijsdaling op zichzelf was natuurlijk een voor de groote meerderheid van ons volk gelukkig verschijnsel, tenminste, indien ze niet met economische schokken had plaatsgehad, die ten slotte op bijna iedereen terugslaan. Wat, meer geleidelijkheid was beter geweest. Bovendien was het groote publiek nog niet in de gelegenheid de voordeelen van de verhoogde productie te plukken, doordat de kleinhandel zoo lang mogelijk aan de hooge prijzen blijft vasthouden.

Toch had het ruimere aanbod van goederen in directe voordeelen. Zoo kon geleidelijk de kostbare overheidsbemoeiing met de verdeeling van levensmiddelen en de controle op den uitvoer beperkt worden. Het was verrassend, hoe op velerlei gebied de vrije concurrentie weder bleek goedkooper te werken dan de met zorg en bekwaamheid uitgedachte systemen van distributie. Als een der laatste naderde ook in 1920 de kolendistributie haar einde. De controle op de woninghuur bleef nog over en als men vergelijkt met wat er in korten tijd in den scheepsbouw plaatsvond, waar in een nijpend tekort aan scheepsruimte binnen twee jaar werd voorzien, dan blijkt wel, hoezeer het in het belang der gemeenschap zou zijn, als ook hier de vrije concurrentie in eere werd hersteld. Mochten door de beperking der regeeringscontrole op dit gebied tijdelijk de woninghuren op sommige deelen der bevolking te zwaar drukken, dan zou het Rijk hier kunnen bijstaan. Het voorbeeld van den scheepsbouw leert, dat dit niet lang zou behoeven te duren en dat binnen enkele jaren de woningnood meer afdoende en goedkooper zou zijn bestreden dan wanneer de openbare lichamen zich rechtstreeks met den woningbouw bezighouden.

Onderstaand staatje geeft (in duizenden guldens) een vergelijking van de voornaamste posten op den eersten bankstaat van 1921 met de eerste van 1920 en geeft een beeld van de expansie gedurende den oorlog.

Data.	Goud.	Zilver.	Bankbiljetten.	Andere vereischbare schuld.	Discontos.	Releeningen incl. versch. rek.-cour.
3 Jan. 1921.	636.141	21.457	1.116.02	95.24	211.97	285.870
3 Jan. 1920.	637.323	6.56	0.71.609	87.936	197.500	245.513
25 Juli 1914.	162.114	8.228	310.437	6.198	67.947	61.686

Bovendien was op 3 Jan. 1921 nog een bedrag van f 51.116.946,50 aan zilverbons in omloop. Ook voor hen, die meenen, dat hogere prijzen wegens schaarschte een grooteren geldomloop noodzakelijk maken, zal het duidelijk zijn, dat er ook dan nog overtollige middelen op de geldmarkt drukken. In verband hiermede valt het dan ook niet te verwonderen, dat de geldmarkt bijna gedurende het geheele jaar

1920 zeer ruim was, behalve misschien bij de uitgifte van de nieuwe staatsleening in Mei j.l., bij enkele maandswisselingen en in de laatste dagen van December. Een der grootste geldnemers was in het afgelopen jaar weder de Staat, benevens verschillende gemeenten. Op 3 Jan. 1921 stond f 401.798.489,— aan schatkistpromessen, f 34.977.000,— aan schatkistbiljetten uit, wat met de zilverbons weer bijna f 490 miljoen vlottende schuld uitmaakt.

Terwijl de rente voor geld op korten termijn bij voortdurend laag bleef, vertoonde de rente van gelden op langeren termijn — de kapitaalrente — opnieuw een neiging tot stijgen. Hier kan men slechts symptomen vaststellen en verschijnselen aanwijzen, die op die voortgezette stijging wijzen. De meeste kapitalen op langeren termijn uitgezet, zijn n.l. langs verschillende wegen toch weer onmiddellijk liquide te maken. Werkelijk liquide zijn slechts gelden a deposito on call uitgezet, of in bankabel disconto belegd. Maar ook geld op prolongatie gegeven, kan, hoewel het schijnbaar voor een maand is vastgelegd, door oversluiting weer worden vrijgemaakt. Dit verklaart ook de lage prolongatie-rente van de laatste jaren, niettegenstaande de groote kapitaal-schaarschte. En ten slotte ondervinden alle fondsen hiervan den invloed, voor zoover de houders een goede markt tegenover zich vinden. Wie gedurende eenigen tijd geld belegd wil hebben, kan ook obligaties kopen, mits zij courant zijn en het koersrisico tegen de betere rente opweegt. Zoo zal zelfs de koers van beleggingswaarden door geldovervloed min of meer gedrukt worden.

De staat, opgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek van onze handelsbeweging, toont bij voortdurend een groot saldo van invoer boven den uitvoer aan. Hieronder volgen de totaalbedragen in guldens van den in- en uitvoer met uitzondering van munt en muntmateriaal over de laatste vier jaren.

Jaren.	Invoer.	Uitvoer.	Saldo Invoer.
1917	964.731.239	819.245.204	145.486.035
1918	608.356.613	381.209.729	227.146.884
1919	2.825.739.214	1.411.308.405	1.414.430.809
1920	3.332.127.090	1.701.456.221	1.630.670.869

De jaren 1917 en 1918 zijn ter vergelijking minder belangrijk, 1919 en 1920 toonen beide een import, die omstreeks tweemaal zoo groot is als de export. Het saldo import in 1920 overtrof dat van 1919 nog met ruim 200 millioen. De vraag waaraan deze groote importsaldo's zijn toe te schrijven, is niet zoo eenvoudig te beantwoorden. Alleen kan men veilig hiervan uitgaan, dat de im- of exporteur, voordat hij een transactie afsluit, die te zijner tijd op de handelsbalans zal verschijnen — behalve naar de onkosten — naar drie zaken zal kijken: den prijs hier, den prijs in het buitenland en den wisselkoers. Een nadere beschouwing van deze drie factoren zou hier wat ver voeren.

De wisselkoersen waren in het afgelopen jaar weer aan wilde fluctuaties onderhevig, zooals kan blijken uit onderstaand staatje, aanwijzende laagste en hoogste koersen van een negental devisen met de daarbij behorende data in 1920:

Londen	8.60	8 Februari
	11.43 1/8	1 December
New York	255 1/4	27 Januari
	339 3/4	20 November
Parijs	15.75	13 April
	24.80	5 Juli
Brussel	16.75	13 April
	25.95	6 Juli
Zwitserland	42.80	21 Februari
	52.40	14 September
Berlijn	2.27	27 Januari
	8.47 1/2	26 Mei
Weenen	0.66	18 December
	2.60	26 Mei
Stockholm	47.75	5 Februari
	65.90	15 September

Christiania	{	42.55	....	24	September
		55.62½	....	15	April
Copenhagen	{	38.40	....	5	Februari
		51.50	....	2	Januari

Bij dergelijke schommelingen bleef het risico van den handel groot en door den drang der omstandigheden ontstond een levendige handel in wissels op termijn, die den omvang heeft aangenomen van tientallen millioenen marken en francs per dag, benevens eenige tonnen dollars en ook ponden sterling naar verhouding. Deze handel wordt bij het tegenwoordige wisselrisico absoluut onontbeerlijk. Een officieele regeling ervan is in voorbereiding (zie E. S. B. van 12 Jan.), een „valutakas” werd opgericht. Ook de kwestie van het risico in gevallen van moratorium in het buitenland maakte regelingen dienaangaande noodzakelijk.

Tevens biedt de handel in termijnwissels eenerzijds gelegenheid om vreemde saldi te beleenen en anderzijds om kapitalen-in-Hollandsche-guldens te beleggen. Echter zijn de gelden, hierin gestoken, niet liquide, in tijden van nood zal men misschien geen tegenpartij vinden om zijn positie te tourneeren. Zooals overal elders, waar kapitalen werkelijk vastliggen en niet beleenbaar zijn, noch een goede markt tegenover zich vinden voor eventueele vrijmaking, is ook hier de rente abnormaal hoog. Die hooge rente is het natuurlijk gevolg van de kapitaal-schaarschte en het is te vreezen, dat dit nog lang kan duren, daar van overheidswege niets gedaan wordt om kapitaalvorming te bevorderen. Kapitaalsbelastingen behoorden thans vervangen te worden door verbruiksbelastingen en waar de vorming van nieuw kapitaal voor een groot deel door de grootere inkomens plaatsvindt, moest de progressie in de inkomstenbelastingen *uitsluitend mogen worden aangewend voor delging van staats- en gemeenteschuld.*

De opbrengst van de Rijksmiddelen over 1920 is weer meegevallen, als gevolg van de algemeen grootere geldinkomens en van den bloeitijd voor handel en industrie, die nu helaas achter ons ligt. De gewone middelen brachten op over 1920 f 439.623.590 tegen een raming van f 309.636.500 en een opbrengst over 1919 van f 328.911.963. De oorlogswinst- en verdedigingsbelastingen deden f 215.401.771 in de schatkist vloeien, waarvan alleen ruim 168 millioen uit de O. W. belasting. De opcenten, ten bate van het „Leeningfonds 1914” leverden f 57.310.656,31½ op. In verband met de algemeene malaise in handel en industrie gaat ook de schatkist een zwaren tijd tegemoet.

Moeilijk zal dit jaar de taak zijn van den Minister van Financiën, die de inkomsten zal moeten op peil houden, alsook van de verschillende ministers van uitgaven, die zich zelfs in het noodzakelijke zullen moeten beperken. Veel moeilijker nog is de taak van de leiding onzer Centrale Credietinstelling, die door haar disconto- en goudpolitiek ten slotte op alle inkomens invloed uitoefent. De gestes van de Nederlandsche Bank ontmoetten in het afgelopen jaar veel critiek en daartegenover ook veel bijval. Er ontstond een vrij scherpe woordenstrijd tusschen de aanhangers der beide sterk uiteenlopende meeningen. Terwijl de Nederlandsche Bank zelf buiten de discussie bleef, vermochten de klemmende argumenten geen wijziging in haar politiek teweeg te brengen. Bovendien werden de bedoelingen van het in Mei j.l. opgestelde manifest door de tegenstanders bij herhaling onjuist weergegeven. Het is toch wel wat vreemd, dat het openlijk uitspreken van den wensch, om dat deel onzer ruilmiddelen, dat overtollig zou blijken, uit de circulatie te nemen, met zooveel misbaar moest worden ontvangen! Toch bergt de toestand van nu voortdurend gevaren. Feitelijk is de particuliere credietverstrekking aan geen grenzen gebonden en het is de conservatieve politiek van de meeste particuliere bankinstellingen, die erger voorkomt. Naar geld behoeven zij niet te zien, het is er tot elk bedrag, zoolang er nog 2 miljard bij de Bank te halen is op papier door haar

aanvaard. Ook de rente komt niet in aanmerking bij dezen lagen stand en zoo is het risico aan elk crediet verbonden de eenige rem voor ongezonde uitbreiding. Gelukkig is momenteel dat risico groot en is er de eerste maanden derhalve geen expansie te wachten. Het is te hopen, dat in die maanden de gelegenheid zich zal voordoen *kalm en zakelijk de vraag te bespreken*, of het niet zaak is, de ruilmiddelen, die overtollig blijken, te loozen langs de kanalen, die ons daarvoor ten dienste staan. En als het kan met eenig resultaat.

Bij den grooten crisisachtigen prijsval van de tweede helft van 1920 vraagt men zich af, of insiders dit hebben zien aankomen. Men kan natuurlijk opmerken, dat als de eersten het zien en hun maatregelen treffen, het begin van de crisis er daarmede al is. Zeker hebben de banken geremd, wat zij konden. Merkbare invloed op de rente voor credieten werd niet uitgeoefend. De banken zullen hun rente niet verhoogen, omdat het risico grooter is. Als er gevaar dreigt, zal men het risico niet aanvaarden voor 1 pCt. à 2 pCt. meer rente 's jaars. Liever zal de bankier den credietnemer zijn deur zien voorbijgaan. Tijdelijk zullen dan de banken zelfs ruim worden. Aan den anderen kant zullen echter de credietnemers misschien op andere plaatsen, waar men het risico niet zoo scherp telt, hogere rente bieden, en daar slagen. *Op den duur* zullen de banken door hunne beperkingen bij het verlenen van credieten bemerken, dat hun deposito-clënten hun geld zelf noodig hebben. Nadat de banken de credietgeving gaan inkorten, komen de cliënten met credit-saldi hun deposito's opvragen.

Sinds den oorlog zijn vele kapitalen, die vroeger op prolongatie werden gegeven, op andere wijze belegd. In de eerste plaats waren de fluctuaties op de effectenbeurs velen te groot voor veilig onderpand, doch tevens doen de maatregelen in 1914 door de Regeering getroffen, zich blijvend gevoelen. Het is moeilijk te zeggen, hoe men dat toen anders had moeten doen, maar zeker is het, dat vele groote maatschappijen, o.a. scheepvaartmaatschappijen, tegenwoordig andere kanalen zoeken voor tijdelijke belegging bijv. door het nemen van disconto. Uit den aard der zaak is het niet eenvoudig, cijfers te verkrijgen om te constateeren, of dit proces zich ook in het afgelopen jaar heeft voortgezet. Wel kan men als waarschijnlijk aannemen, dat de groote daling ook op de effectenbeurs het geven van geld op prolongatie nog minder aantrekkelijk heeft gemaakt. En ook voor 1921 zal men zich voor optimisme, juist op de effectenbeurs, voorloopig nog moeten wachten.

TJ. GREIDANUS.

DE INDISCHE FINANCIËN.

In het nummer van 12 Jan. j.l. werd door mij tegenover hen, die den toestand der Indische financiën in deze onder oorlogsinvloed staande tijden duister inzien, met klem van cijfers betoogd, dat deze zorgen te zwaar werden gedragen.

Mr. Gerritzen is in het nummer van 2 Febr. j.l. tegen dit betoog ingegaan. Omdat het vaststellen van den juiststen toestand van beslissenden invloed is op heel het koloniale financieele beleid, vooral op de voortzetting van den dringenden hervormingsarbeid voor Indië, moge hier een kort wederwoord volgen.

Eerst dan enkele bezwaren tegen de wijze, waarop de heer Gerritzen de verhouding tusschen staatschuld en staatsbezit vaststelt. Daarbij wordt de waarde van de duurzaamheidswerken geheel buiten rekening gelaten, een bezit, dat naar mijne becijfering op 648 millioen mag worden geschat. Zij brengen — zegt de heer Gerritzen — niets op en kunnen niet eens worden verkocht, als zijnde zaken buiten den handel: „Zij hebben dus voor een crediteur geen waarde, en omdat hij daarop geen recht van verhaal heeft en omdat genoemde zaken uit haren aard niets kunnen bijdragen tot aflossing van schuld en betaling van rente.”

Afgezien echter nog van dieper meeningsverschil, ook in den eigen gedachtengang van den heer Gerritzen, is zijne gevolgtrekking niet aannemelijk. Indien toch een crediteur zekeren waarborg vindt bij normaal vloeiende staatsinkomsten, dan hebben alle openbare werken, zonder welke die staatsinkomsten nu eenmaal niet zijn op te brengen, toch ongetwijfeld ook commercieele waarde. Sterker nog: het commercieel-productieve staatsbezit — ook voor den heer Gerritzen kostelijk onderpand — ware zonder de duurzaamheidswerken niet te exploiteeren, ontleent juist zijn rentabiliteit niet in de laatste plaats aan de aanwezigheid van openbare werken, welke de verkeersmogelijkheid en het geordend staatsbewind bevorderen, de primaire voorwaarden dus voor de exploitatie van elk bezit.

Zelfs met versmading van die kostelijke 648 miljoen becijfert de heer Gerritzen het Indische productieve staatsbezit toch nog op een waarde van 810½ miljoen tegenover een totale schuld op eind 1921 van 815 miljoen. Fraai is het niet, vindt hij, en inderdaad wordt het gemis van de 648 miljoen pijnlijk gevoeld. De toestand is, ook naar Mr. G.'s becijferingswijze, echter zééf veel gunstiger. In zijne berekening toch wordt een door mij gebezigde schatting van het commercieel productieve staatsbezit verwerkt, waarbij (wegens gebrek aan gegevens) met de waarde van drie staatsbedrijven *geen rekening kon worden gehouden*: het boschwezen, de kina-onderneming en de Boekit Asem-kolenmijn. Nu is de netto-opbrengst van deze drie staatsondernemingen over 1921 geraamd op 10,6 miljoen. Acht de heer Gerritzen deze opbrengst tegen een rentevoet van 15 pCt. niet te flatteus kapitaliseerd, dan zou het door hem becijferde waardetotaal van 810½ miljoen toch in elk geval met minstens 70 miljoen moeten worden vermeerderd. Zelfs door donkeren bril bekeken is de toestand dus al heel wat fraaier.

De credietwaardigheid van een land is echter niet uitsluitend te meten naar de verhouding tusschen staatsbezit en staatsschuld, merkt Prof. van Gijn op, en natuurlijk terecht. Daarnaast komt het aan op een deugdelijk landsbeheer. „Nog eenige jaren gelijk de jaren 1912—1921 en het overschot (1867—1911) is op en men raakt in een overmaat van schulden”, zegt hij, daarbij blijkbaar sterk onder den indruk van de door den heer Gerritzen bijgebrachte cijfers.

Juist omdat ikzelf overtuigd ben, dat de bijna overmatig gunstige verhouding tusschen staatsschuld en staatsbezit van Indië de credietwaardigheid des lands slechts kan fundeeren *naast* een veilige financiering der staatshuishouding, werd door mij zoo ernstige aandacht gewijd aan het wezen der tekorten op den gewonen dienst der laatste jaren. De eindindruk was dan, dat die tekorten geboren zijn uit de oorlogsgevolgen, welke ook voor Indië een onvermijdelijk accres der gewone landsuitgaven meebrachten, en dat de fout in het beleid is geweest, dat men te laat er toe is overgegaan, hierbij een natuurlijk accres ook der *middelen* te doen aansluiten.

De heer Gerritzen is van eene tegengestelde overtuiging. De tekorten zijn volgens hem „zuiver veroorzaakt door een gestie, die de gewone blijvende uitgaven voor 's Lands dienst opdreef ver boven het natuurlijk accres der middelen.”

Hier wordt de zaak in het hart geraakt en daarom zij nog eenige aandacht voor dit geschilpunt gevraagd.

De heer Gerritzen verzekert, dat de crisisuitgaven voor Indië in de jaren 1914—1919 niet meer dan 68,3 miljoen (raming) hebben bedragen en dat die uitgaven meer dan gedekt werden door speciale heffingen. Niet alleen werd in die jaren 30,1 miljoen aan oorlogswinstbelasting geïnd en in 1915—1919 32,8 miljoen aan hogere opbrengst van de inkomstenbelasting (vergeleken met de opbrengst in 1914), maar ook zijn er nog 50 miljoen aan oorlogswinstbelasting te verwachten.

Die berekening schijnt mij niet juist. Eerstens gaan de crisisuitgaven verre boven de 62,8 miljoen uit. Weliswaar klopt dit cijfer met de opgaaf der Indische Regeering in hare memorie van antwoord op het afdeeliningsverslag van den Volksraad over de begroting voor 1920, maar onmiddellijk daarop liet diezelfde Regeering dit volgen: „de prijsstijging is ook op andere uitgaven van grooten invloed geweest, doch kam niet onder cijfers gebracht worden”. Dat de crisisuitgaven zich allerminst hebben bepaald tot het bedrag, dat onder cijfers kon worden gebracht, blijkt ook uit de verklaring van Minister de Graaff, in de toelichting op zijn ontwerp-begroting voor 1920, dat de tekorten over 1914—1919 „grootendeels (zijn) toe te schrijven aan de oorlogsomstandigheden” en nog in de memorie van antwoord op het afdeeliningsverslag van de Tweede Kamer over de ontwerp-begroting voor 1921 gewaagt de minister van de „zeer abnormale omstandigheden, welke haren stempel op de uitgavenbudgetten der laatste jaren hebben gedrukt.”

Maar de heer Gerritzen hield ook geen rekening met een anderen factor, welke de financiën der laatste jaren zeer ten ongunste hebben beïnvloed. De oorlogsgevolgen veroorzaakten niet alleen verhooging der gewone uitgaven, maar daarnaast ook derving van gewone middelen en wel tot een zeer aanzienlijk bedrag. In hetzelfde staatsstuk, waaraan de heer Gerritzen zijn cijfer der crisisuitgaven ad 68,3 miljoen ontleende, gaf de Indische regeering ook het volgende te lezen: „Bovendien hebben de oorlogsomstandigheden ten gevolge gehad het achterblijven van verschillende middelen. De in- en uitvoerrechten bijvoorbeeld stegen van 1909 op 1913, bijna uitsluitend ten gevolge van natuurlijke aanwas, van f 17.880.000 tot f 27.900.000 en bleven gedurende de oorlogsjaren ongeveer op hetzelfde peil. Ware de aanwas ongeveer gelijk gebleven, dan zou in het tijdvak 1914—1918 ruim f 45.000.000 meer ontvangen zijn en de raming voor 1919 ongeveer f 15.000.000 hooger kunnen zijn gesteld, dan thans het geval is geweest.” Reeds één der middelen bleef, blijkens deze officieele verklaring, dus niet minder dan f 60.000.000 ten achter. Er werd echter nog meer gedorven, want het tinbedrijf bracht in het eerste oorlogsjaar 19,3 miljoen minder op dan het jaar te voren en dan uitsluitend wegens de oorlogsomstandigheden, een bedrag dat nog steeds niet werd ingehaald. Voor zoover te becijferen, werd de Indische huishouding wegens derving van inkomsten dus met 79,3 miljoen gedrukt. Het cijfer van den heer Gerritzen ten aanzien der crisisuitgaven voor een oogenblik eens als juist aannemend, zou de oorlogsschade voor de Indische kas minstens beloopten $68,3 + 79,3 = 147,6$ miljoen. Maar men zag, hoe de Regeering beslist verzekert, dat er zeer vele crisisuitgaven moesten worden gedaan, welke nog niet onder cijfers zijn te brengen.

Over de jaren 1914—1919 — aldus ook de heer Gerritzen — kwam er 62,9 miljoen aan speciale heffingen binnen, terwijl de oorlogswinstbelasting nog 50 miljoen te wachten geeft. Het laatstgenoemde bedrag kan echter voor die jaren weinig meer baten, want wordt door den Minister onmisbaar geacht voor de dekking van latere tekorten. Maar ook die 62,9 miljoen werden allerminst alleen uit „speciale heffingen” gevonden. Er zijn immers 32,8 miljoen aan hogere opbrengst, der inkomstenbelasting in begrepen, waarvan een groot deel voortkomt uit het *natuurlijk accres*. Weet men, dat die belasting over het voorafgaande vijftal jaren (1910—1914) een stijging gaf van ruim 16 miljoen, dan gaat het toch niet aan, het accres over 1915—1919 uit sluitend aan een speciale heffing toe te schrijven. Wel werden enkele tarieven der inkomstenbelasting verhoogd, niet echter als oorlogsheffing, maar „tot gedeeltelijke dekking van de kosten der voorgenomen vlootversterking”, zooals staat te lezen in de toelichting van de Indische Regeering op haar Indisch Ontwerp voor 1918, blz. 210.

De meening van den heer Gerritzen, dat de crisis-

uitgaven over 1914—1919 slechts 68,3 millioen hebben bedragen en dat deze meer dan gedekt werden door speciale heffingen, schijnt mij dan ook bezwaarlijk in harmonie te brengen met de beschikbare officieele gegevens.

Reeds toonde ik zeer wel te beseffen, dat er nog hooge crisisuitgaven staan te wachten, maar daartegenover mocht ik wijzen op een traditie, welke nog nimmer faalde, en zich op een opzettelijk lage raming der inkomsten richt. Nog 1919 gaf een hoogere opbrengst boven de raming van niet minder dan 143 millioen.

Indien prof. van Gijn voor een soliede credietwaardigheid des lands niet alleen een gunstige verhouding van staatsschuld tot staatsbezit als voorwaarde stelde, maar daarnaast ook een aannemelijk financieel landsbeheer, dan hoop ik met deze verwerking van officieel vaststaande cijfers en feiten te zijn geslaagd in het vestigen der overtuiging, dat Indië ondanks moeilijke oorlogsjaren óók aan die tweede voorwaarde zeer wel voldoet.

J. E. STOKVIS.

LONDENSCHÉ CORRESPONDENTIE.

De economische toestand; de toestand op de kapitaal- en geldmarkt; onrust in de arbeiderswereld; loonkwesties en werkloosheid; de anti-dumping bill; export-credieten.

Onze Londensche correspondent schrijft ons dd 26 Februari 1921:

This has been a blank week from the standpoint of the economics writer. The impression one gets from talking with various people is that, although most of the talk of the revival of trade is premature, nevertheless in some directions there is improvement. Thus, speaking to the manager of a large Discount House to-day, I was told that the number of foreign bills coming forward was increasing, and this pointed to an improvement. Similary the exhibitors at the Trade Exhibition seem to find that overseas orders are coming in, whilst the home trade is still dead. Thus, one gets the impression of a quickening of the dead zones of industry. Unfortunately, it is the easiest thing in the world to find other groups of people which see nothing but depression for some time to come. The East Indian merchants are still in a very gloomy mood, with the rupee still slumping, and the news that the Malay Government is to pass legislation restricting rubber production by 50 per cent was said by one of my correspondents to be utterly useless unless the Dutch Government followed suit in the East Indies; in any case it would mean a very bad time for the smaller men who had sunk capital into plantations which where now to be allowed to go to rack and ruin.

In the North, the spirit of hope seems to have gone altogether. To read the Manchester Guardian's trade columns is to have an indefinite repetition of „bad to worse” „market absolutely dead” and so forth. The unemployment figures bear out this interpretation of the situation: last week's Return again shows an increase over the previous week, the number being on Feb. 18, 1.169.400 as compared with 1.148.883 the week before. Fortunately, the rate of increase has fallen a little, for whereas the rate of increase was

Feb. 4, on previous week	46000
Feb. 11, „ „ „	38000
Feb. 18, „ „ „	21000

This is of course exclusive of workers on half-time, and it may be that these have been increasing at a faster rate, though I do not think that this is probable. It would appear, therefore, that there is a slackening of the rapidity of the fall in employment, though one wishes that the total were falling off instead of increasing.

It is surprising in view of the trade position that there appears to be considerable competition among underwriters to underwrite some of the

new issues which will shortly come before the public. Thus, I learn in the City that the underwriting of the new Lever and Harrod issues has been done without the slightest difficulty. Further, in spite of the absolute slackness on the Stock Exchange, new issues are constantly being projected. The Soudan Government now proposes to issue a new 5½ per cent loan at 92, the amount being two and one half millions. At the Anglo-Persian Meeting on Tuesday last, the Chairman stated his opinion that the slump in the oil-share market has been „overdone, just as much as was the boom 18 months ago”. Apart from the financial stringency, and the necessity of the oil-supply having to find a new market in consequence of the lessening of the demand by the Naval Authorities, and to some extent, the distribution of bonus shares, the depreciation does not rest on a lessening of the intrinsic value of the shares, and is in fact „purely sentimental”.

The revenue payments are having a tightening influence on the money market, and the Brokers are having to borrow largely from the Bank of England, one authority giving me an estimate of £ 25 millions this week. With such heavy calls on the Bank, it is not likely that the rate will be reduced for some time to come.

The Labour situation gives much cause for anxiety. The position in the railway world is going from bad to worse. Unemployment is increasing among the men, Mr. C. T. Cramp, the Industrial Secretary of the N. U. R., stating that last week over 3000 men were discharged. Quite apart from this, the railway magnates are resisting the demand of the men that they should be represented on the Directorates. The market value of railway shares is steadily falling, but this is largely due to the impending struggle over the re-grouping scheme, and the terms of the final settlement. The railways are indignant at what they consider an incitement to breaches of faith in the suggestion in the Colwyn Report that the railways had out-bargained the Government officials in the negotiation of the various railway agreements concluded during the war. In the case of the mining industry, both the men and the owners have resolved to fight early decontrol, in which they see only the efforts of the Government to shift the responsibility for the present debacle in the industry on to other shoulders. At the same time, at the meeting of the Mining Association on Thursday, the owners resolved that no pooling scheme would be acceptable, and that there could be no question of a national wages settlement, in view of the enormous disparity of costs between one district and another. To pool profits would, said the President, be simply an inducement to the inefficient mine to rely on the richer mines for financial support. The Miner's Federation has resolved to oppose decontrol „by every means in its power”. Competent opinion regards a crash as almost bound to come.

The Ministry of Labour's Index Number of Retail Prices shows a heavy fall for the month of January: for foodstuffs the fall was 15 per cent, the figure standing at 163 per cent over pre war prices on Feb. 1, as compared to 178 per cent the month before. If the fall continues there will be an appreciable effect on those wages which are governed by sliding scales, and already discontent over this effect is beginning to manifest itself. For all items the Index shows a fall of 14 per cent, being 151 as against 165 on the 1st January. The general impression prevails that the consumer is not getting the whole benefit of the very rapid fall in wholesale prices, owing to the retailers's margin being wider than it used to be, but it is of course difficult to prove such a contention as this. It is said that the forthcoming decontrol of bacon by the Ministry of Food will lead to a very sharp fall in this class of foodstuffs in the near future.

The struggle over wages continues: and more trou-

ble is to be anticipated over the fixing of wages by Trade-Boards. The Unions are taking alarm, and in some cases the employers threaten to leave the Boards altogether, if the rates are not reduced. On the other hand, talking the matter over which an official a day or two ago, it was represented to me that it was impossible for the Union Leaders to recommend reductions, but that there would probably be no opposition if individual works were to arrange for reductions in the wage-rate.

The Government has been induced to increase the unemployment allowance: this will now be 20/ per week for a man, 16/ for a woman. The adjourned meeting of the Labour Party and the Trade Union Congress on the unemployment problem was marked as usual by an unseemly contest between the „direct-actionists” and the body of the delegates, and, also as usual, the motion for direct action was rejected. The proposal for a „one-day-strike” led simply to the suggestion that instead of striking, the men would do much better to hand their days wages over to the workless. The Congress passed a strongly worded resolution against the anti-dumping bill, but it is difficult to regard the Labour Movement as seriously on this question: experience goes to show that on the various Whitley Councils the workers’ representatives are not much behind the employers in demanding protection.

One has not heard very much about the anti-dumping bill this week, and with the Government taking the whole time of the House for Financial Measures until Easter, it is a little doubtful when the Bill will actually be introduced. But there is a good deal of activity behind the scenes, and we are told by the Press of „secret exhibitions” of dumped goods from Germany. The Board of Trade has published certain figures of imports from Germany in the last quarter of 1920, but the only three large items are sugar, zinc and dyes, the last mentioned being the only article to exceed £500.000 in amount, and scaling £3 millions clearly the result of heavy imports in anticipation of the Dyes Bill.

The discussion of export credits goes on: it is announced by the Board of Trade that by an order of the 17th of this month, Austria has been added to the countries to which the Exports Credits Scheme of last year shall apply. Lord Faringdon, the Governor of the British Trade Corporation, referred to the matter at the annual meeting of his bank this week, because the Corporation has a subsidiary, the Trade Indemnity Company, which insures exports. Lord Faringdon seemed a little doubtful of the whole thing, because it appears that most of the proposals made to his bank are in connection with the financing of raw materials for the restoration of industrial life in Austria and Checko-Slovakia and „it is rather difficult to see how British trade would be directly benefited if such proposals were entertained by us or others”. This is surely taking a very short-sighted view of the matter, and it is obvious that the speaker, who was and is a well-known Protectionist, can never have seriously appreciated the meaning of three-cornered trade. The assumption that the British trade is only benefited if the gain is „direct”, whatever that may mean, is surely completely erroneous.

The Bank Return shows the following variations:

Public Deposits	£ 0.424.969	increase
Other	„ 2.782.711	decrease
Govt. Securities	„ 12.481.860	„
Other Securities	„ 10.018.588	increase
Reserve	„ 0.134.122	„
Circulation	„ 0.112.130	decrease
Coin and Bullion	„ 0.021.992	increase

The Currency Note Circulation again shows a decline from the previous week’s amount, and now stands at £ 333.674.381.

AANTEKENING.

Electriciteitsvoorziening van het land. — Door het Centraal Industrieel Verbond is onderstaand adres aan de Tweede Kamer gezonden:

De ondergeteekenden, die, als Voorzitter en Secretaris van het Centraal Industrieel Verbond, spreken namens ongeveer 600 van de meest bekende ondernemingen uit de metaal-industrie, den scheepsbouw, de katoen-industrie, de houtindustrie, de chemische-industrie, de papierindustrie, de chocolade- en cacao-industrie, de bierbrouwerijen, enz., veroorloven zich Uwe aandacht te vragen voor de volgende opmerkingen naar aanleiding van het Wetsontwerp, betreffende de Electriciteitsvoorziening van het land (Zitting 1920—1921, No. 114).

Met dit Wetsontwerp wordt beoogd, de zorg voor de geheele electriciteitsproductie in ons land in handen van één centraal lichaam te leggen. (Memorie van Toelichting, blz. 1 en 2).

Zou er, — wanneer er in ons land nog in het geheel geene electriciteitsvoorziening bestond — voor eene dergelijke centralisatie wellicht aanleiding bestaan, ondanks de groote bezwaren, die ondergeteekenden daartegen nader zullen aanvoeren, nu nagenoeg in elke provincie en in elke gemeente van eenige betekenis reeds overheids- of particuliere centrales bestaan, die over het algemeen genomen de verbruikers tot dusver goed hebben bediend, zien ondergeteekenden niet in, dat de Wetgever op dit gebied op zoo ingrijpende wijze behoeft op te treden, als het Wetsontwerp in uitzicht stelt, en zijn zij van oordeel, dat de Staatsbemoeiing op dit gebied kan volstaan met leiding te geven aan de zorg voor de verbindingen tusschen de bestaande centrales, voor de unificatie der primaire hoogspanningsnetten en voor de voorziening van die meer of minder belangrijke centra, die daaraan behoefte hebben.

Noch in de Memorie van Toelichting, noch in het Voorloopig Verslag, noch in een der nadere stukken wordt afdoend aangetoond, dat de bouw en exploitatie van de z.g. supercentrales voordeliger zouden zijn, dan die van centrales van gemiddelde grootte, zooals deze door de groote Gemeenten in ons land en door enkele particuliere instellingen beheerd worden. Integendeel is het uit allerlei statistieken en voorbeelden, in de literatuur daarover gegeven, voldoende bekend, dat de hierbedoelde centrales van gemiddelde grootte economischer te exploiteeren zijn en geëxploiteerd worden, dan de grootste centrales, die op het oogenblik in ons land bestaan.

Het staat voorts te vreezen, dat bij overgroote centrales het beheer niet zoo economisch en commercieel zal wezen, terwijl de leiding, geconcentreerd in plaatsen, die voor het bedrijf niet van het grootste belang zijn, allicht bureaucratisch zal worden. Men vergelijkte den toestand in ons land toch vooral niet bij die in het buitenland, waar de groote districtscentrales in de onmiddellijke nabijheid der mijnen geplaatst zijn.

De enige economisch mogelijke Staatscentrale hier in het land is die in Limburg.

Met nadruk meenen ondergeteekenden te moeten wijzen op het zeer belangrijke nadeel van concentratie der electriciteitsproductie, dat gelegen is in het groote gevaar van storingen in het algemeen, welker invloed zich plotseling en tezeldertijd over zeer uitgestrekte deelen van het land zal doen gevoelen, terwijl zonder twijfel deze storingen meer in ’t bijzonder veelvuldiger zich kunnen voordoen bij hooge spanningen van 50.000 tot 100.000 Volt.

Verder kan, naar het oordeel van ondergeteekenden, ook op dit bezwaar der voorgestelde centralisatie van electriciteitsopwekking niet voldoende gewezen worden, dat de flexibiliteit der stroomtarieven, welke laatste zich thans veelal aanpassen aan de wijze, waarop de industrie den stroom afneemt, bij een dergelijk groot electriciteitsbedrijf veel minder zal zijn dan bij een particulier bedrijf.

Het centrale lichaam, waaraan de opwekking van den stroom zal worden toevertrouwd, zal zijn eene Naamlooze Vennootschap: „Het Nederlandsche Electriciteitsbedrijf”. Deze nieuwe instelling zal, naast de in te brengen Staatscentrales, (art. 9, eerste lid) waarvoor alleen die der Staatsmijnen in aanmerking komen, van lieverlede ook in zich opnemen verschillende, zoo niet alle, provinciale- en andere centrales, die tot dusver min of meer belangrijke gedeelten van ons land van elektrischen stroom voorzien.

Deze thans reeds bestaande centrales zullen voor een deel blijven medeproduceeren, voor een ander (wellicht groot) deel moeten worden stopgezet, terwijl verder ter verbinding dier centrales zeer kostbare leidingen voor hooge spanningen dienen te worden aangelegd, waartegenover bij verbetering van den bestaanden toestand de ren-

tabiliteit der verbindingen voor ieder geval op zichzelf onder de oogen kan worden gezien.

De rekening der nieuwe Naamlooze Vennootschap zal derhalve van meet af aan met zeer hooge oprichtingskosten worden belast. Het lijkt geen twijfel, of het bedrag van f 125.000.000.—, waarover tot dusver gesproken wordt, zal, mede in verband met de sedert de raming daarvan sterk toegenomen prijs- en loonsverhoogingen, lang niet voldoende blijken te zijn. Er bestaat weinig kans, dat door voordeelige exploitatie deze abnormaal hooge kosten van oprichting op den duur zullen worden goedge maakt.

Naar de vaste overtuiging immers van de, bij het Centraal Industrieel Verbond aangesloten industrieelen, waarvan zeer velen reeds jaren lang eigen elektrische centrales exploiteeren of daarbij betrokken zijn, respectievelijk deel hebben in de leiding van groote centrales, die stroom voor anderen produceeren, zoodat zij dus geacht mogen worden op het gebied der exploitatie deze abnormaal hooge kosten van oprichting op den duur zullen worden goedge maakt.

De kosten der electriciteitsvoorziening zullen dus, vooral ook in verband met het feit, dat het Staatsbedrijf, resp. de Naamlooze Vennootschap: „Het Nederlandsch Electriciteitsbedrijf”, op den duur wel verplicht zal zijn, ook in de verst afgelegen uithoeken stroom te leveren, zelfs wanneer daartegen op technische of commercieele gronden groote bezwaren zijn, zoodat er voor leidingaanleg enorme sommen zullen moeten worden besteed, voor de verbruikers beduidend hooger worden dan tot dusver het geval was en ondergeteekenden achten zich dan ook verplicht, er Uwe Kamer met nadruk op te wijzen, dat noch uit een oogpunt van algemeen belang, noch bezien van het standpunt van den consument, de nieuwgedachte regeling de voorkeur verdient boven den thans bestaanden toestand.

Waar er dus naar de meening van de industrie in de eerste plaats geen noodzaak bestaat voor den Wetgever, om op het gebied der electriciteitsvoorziening zoo sterk in te grijpen en in de tweede plaats de regeling, welke in het Ontwerp wordt voorgesteld, niet de voorkeur verdient boven den thans bestaanden toestand, dringen de ondergeteekenden vertegenwoordigde industrieën er bij Uwe Kamer op aan, dat het bedoeld Wetsvoorstel wordt verworpen.

Voor het geval er echter voor een dergelijke principieele uitspraak in Uwe Kamer geen meerderheid mocht worden gevonden, zoo veroorloven ondergeteekenden zich *subsidiar* het navolgende op te merken:

De bij het Centraal Industrieel Verbond aangesloten ondernemers hebben met groote bezorgdheid gezien, dat van ongewijzigde aanneming van het Wetsontwerp het gevolg zal zijn, dat de verbruikers van electriciteit op den duur hoe langer hoe meer afhankelijk zullen worden van een monopolistisch Staatsbedrijf. Immers in art. 5 van het Ontwerp wordt de aanleg of exploitatie van electriciteitsproduceerende inrichtingen, welke ook aan anderen stroom beschikbaar stellen, rondweg verboden. Wel is waar, wordt in art. 7 van het Ontwerp ontheffing van dit verbod in uitzicht gesteld en wordt door het eerste lid van artikel 6 dit verbod niet geldend verklaard voor die inrichtingen en werken, welke op het oogblik van de inwerkingtreding der Wet reeds in bedrijf zijn, mits deze ten minste niet belangrijk worden uitgebreid, maar de bepalingen van art. 6, tweede en derde lid, wettigen de vrees, dat er ten slotte voor particuliere inrichtingen op het gebied der electriciteitsopwekking geen plaats meer zal zijn.

Gebeurt dit inderdaad, dan zal de grondslag van elke industrieele onderneming aan 't wankelen worden gebracht. Immers elk industrieel bedrijf is in hooge mate afhankelijk van eene economische krachtsopwekking en wanneer de industrieele groot-verbruikers van elektrischen stroom nu geheel worden overgeleverd aan het monopolistisch Staatsbedrijf, zullen zij alle voordeelen, welke de bestaande concurrentie op dit gebied hun thans geeft, in de toekomst moeten missen.

Terwijl aan den eenen kant de Regeering zich den laatsten tijd herhaaldelijk bezorgd heeft getoond voor de gevolgen der voor onze industrie zoo hoogst bezwarende concurrentie met het buitenland, wordt hier eene nieuwe bellemmering voor eene gezonde ontwikkeling onzer Nijverheid geschapen.

Ondergeteekenden verzoeken, op grond van deze overweging, Uwe vergadering met aandrang, om het verbod van artikel 5 van het Ontwerp en daarmede de artikelen 6 en 7 daaruit te verwijderen.

Komt Uw College aan dit verzoek tegemoet, dan blijft volgens het bepaalde in art. 3 voor het nieuw oprichten van

inrichtingen en werken, als in artikel 1 van het Ontwerp bedoeld, eene Regeeringsconcessie noodig.

Het komt ondergeteekenden van groot belang voor, dat dergelijke concessies op zoo ruim mogelijke schaal worden verleend. Immers kan in vele gevallen in de particuliere groot-industrie, welke behalve voor eigen bedrijf, tevens in de levering van electriciteit aan anderen voorziet, met groot voordeel gebruik gemaakt worden van de warmte uit den afgewerkten stoom en uit de condensatie der machines te winnen, die in de centrales zonder nevenbedrijf in groote mate verloren gaat, waardoor deze laatste veel minder economisch werken.

Nu ontbreekt in het Ontwerp elke waarborg, dat de Regeering met het verlenen van concessies ook aan groot-industrieelen vrijgevig zal zijn, te meer, daar de strekking der bepaling van art. 4 onwillekeurig doet vermoeden, dat bij den steller van het Ontwerp eene geheel andere bedoeling voorzat.

Ondergeteekenden zouden het derhalve van groot belang achten, dat Uwe Kamer zich hierover duidelijk uitspreekt.

Blijkens het gewijzigd Ontwerp van Wet (art 3) zal bij het verlenen van concessies de Electriciteitsraad gehoord worden, welke Raad naast deze en nog eenige andere nader in het Ontwerp omschreven werkzaamheden, den Minister van Waterstaat verder van advies zal dienen in alle zaken, de algemeene electriciteitsvoorziening van het land betreffende (art. 11).

Ondergeteekenden voelen zich gedrongen de aandacht van Uwe Kamer op deze leemte in het aanhangige wetsvoorstel te vestigen, dat daarin met geen enkel woord gerept wordt over de samenstelling van den Electriciteitsraad, die bij algemeenen maatregel van bestuur zal worden geregeld.

Alleen blijkt uit de bepaling van art. 11, derde lid, dat Commissarissen der nieuwe Vennootschap ook in den Electriciteitsraad zitting zullen hebben. Ondergeteekenden kunnen zich met dezen gedachtengang geenszins vereenigen. Naar hunne meening moet de Electriciteitsraad, evenals de verschillende andere adviseerende Raden, die de laatste jaren zijn ontstaan (Werkloosheidsraad, Nijverheidsraad, Middenstandsraad), zijn een *neutraal* college van advies aan den betrokken Minister en komt daarin geen medezeggenschap toe aan de personen, die met het toezicht op de commercieele en technische leiding der nieuwe Naamlooze Vennootschap zijn belast.

Behoort derhalve naar de meening van ondergeteekenden het derde lid van artikel 11 te vervallen, aan den anderen kant meenen zij er op te mogen aandringen, dat een nieuw lid aan art. 11 wordt toegevoegd, waardoor komt vast te staan, dat o.a. aan vertegenwoordigers van de electriciteit-verbruikende industrieën plaats in den Electriciteitsraad wordt gegund. Hiervoor is te meer reden, nu — blijkens de derde alinea van blz. 4 der Memorie van Toelichting — de stroomlevering aan groot-industrieelen van zoo groot gewicht wordt geacht.

Zeer stellig is medezeggenschap van de industrie ook gewenscht in het College van Commissarissen der nieuwe Naamlooze Vennootschap, over welk College in het Wetsontwerp, zooals boven gezegd, alleen gesproken wordt in betrekking tot het aantal leden, dat van dit College in den Electriciteitsraad zitting zal hebben.

Uit de Memorie van Toelichting blijkt (blz. 3), dat de Staat een overheerschenden invloed in de vennootschap zal krijgen. Deze gedachtengang heeft blijkbaar aanleiding gegeven tot het voorstellen van art. 10 van het Ontwerp.

Ondergeteekenden, wien het onaangenaam andoet, dat de Staat hier ten behoeve van zichzelf een afwijkend toelaat van een bestaanden regel van ons vennootschapsrecht, waarvan men de naleving door anderen wel verlangt, meenen, dat art. 10 uit het Ontwerp moet worden geschrapt en verzoeken voorts Uwe Kamer, te willen bevorderen, dat een nieuwe bepaling in het Wetsontwerp wordt opgenomen, waarbij de samenstelling van het College van Commissarissen der nieuwe Naamlooze Vennootschap zoodanig wordt geregeld, dat aan de industrie ook een vertegenwoordiging in dit College wordt gegund.

Resumeerende geven ondergeteekenden derhalve als het oordeel van de bij het Centraal Industrieel Verbond aangesloten industrieele corporaties te kennen:

1o. dat er voor een zoo ingrijpende regeling, als in het Wetsontwerp wordt gegeven, geen noodzakelijkheid bestaat en dat deze regeling ook zeker niet de voorkeur verdient boven den thans bestaanden toestand;

2o. dat het Wetsvoorstel om deze redenen niet moet worden aangenomen, c.q. moet worden vervangen door een regeling, waarin aan den Staat uitsluitend de bevoegdheid wordt verleend, leiding te geven aan de zorg voor de verbindingen tusschen de bestaande centrales, voor de unificatie der primaire hoogspanningsnetten en voor de voorzie-

ning van die meer of minder belangrijke centra, die daar aan behoefte hebben.

Subsidiair verzoeken ondergeteekenden Uwe Kamer:

1o. artikel 5 en in verband daarmee de artikelen 6 en 7 te willen verwerpen;

2o. eene bepaling in het Ontwerp op te nemen, waardoor komt vast te staan, dat aan de bevoegdheid ex. artikel 3, om concessie te verleenen, zoo ruim mogelijk toepassing zal worden gegeven;

3o. de bepaling van art. 11, derde lid, te vervangen door een voorschrift, waarbij aan vertegenwoordigers der electriciteit-verbruikende industrieën plaats in den Electriceitsraad wordt gegund;

4o. artikel 10 te willen verwerpen;

5o. een artikel op te nemen, waaruit blijkt, hoe de samenstelling van het College van Commissarissen van de nieuw te vormen Naamlooze Vennootschap zal zijn en daarbij te bepalen, dat ook in dat College eene vertegenwoordiging van de industrie zitting zal krijgen.

t Welk doende, enz.

Het Centraal Industrieel Verbond

(w.g.) ALB. SPANJAARD, Voorzitter.

(w.g.) Q. J. TERPSTRA, Secretaris.

INGEZONDEN STUKKEN.

HET DJAMBI-ONTWERP.

Mijnheer de Redacteur,

Het in uw geacht blad gevoerde debat over de Djambi-aangelegenheid heeft de zaak zoo veelzijdig belicht, dat het mij overbodig voorkomt mijn opponenten uitvoerig van repliek te dienen.

Op een punt echter — juist het punt, waarop de gedachtenwisseling tot mijn leedwezen een oogenblik dreigde den aangenaam-zakelijken toon te gaan ontbeeren — moet ik even terugkomen.

Ik had mij veroorloofd, en niet zonder reden, op eenigszins scherpe wijze zekere door den heer De Jongh in „de Taak” gepubliceerde gegevens te criticeeren.

De heer Rueb is over deze critiek een weinig onstemd, en vindt dat de beschouwing van den heer De Jongh „volkomen juist” blijkt.

„Deze heeft medegedeeld, dat de prijs van een kist petroleum van f 3.90 in 1915 steeg tot f 6.10 in 1918. De juistheid van deze cijfers wordt niet betwist, doch de prijsstijging toegeschreven aan de enorme stijging der blikprijzen van f 0.55—2.09, welke prijsstijging iedereen kan controleren! De cijfers van den heer De Jongh met hun *relatief* bescheiden stijging zijn inmiddels achterhaald. In de zoo juist ontvangen „Handelingen van den Volksraad” vinden wij, dat momenteel de productieprijz van petroleum per blik 95 cent is, met inbegrip van het blik — welks prijs immers iedereen controleren kan — terwijl de detailverkoop plaats heeft tegen f 5.40 per blik of f 10.80 per kist. Wordt in bedoelde „Handelingen” ten onrechte van schandelijke overwinst gesproken?”

Welnu, om te beoordeelen, welke waarde deze beweringen hebben, diene, wat den verkoopprijs betreft, de mededeeling, dat deze prijs op het bedoelde oogenblik niet f 5.40 per blik, of f 10.80 per kist van 2 bliksken, maar f 5.40 per kist bedroeg. *M.a.w. de door den heer Rueb opgegeven verkoopprijs is juist 100 pCt. te hoog.* En wat den kostprijs der olie betreft, die volgens den heer Rueb, met inbegrip van het blik, 95 cents per blik zou zijn, diene dat de kostprijs van het blik *alleen* nog steeds f 1.05 per blik is.

En op dergelijke gegevens worden conclusies gebouwd! Waarlijk waarvoor is meer reden, te spreken van „schandelijke overwinst”, of van „schandelijke lichtzinnigheid” in het aantasten van den goeden naam van een handelsonderneming, waarop Nederland trotsch mag zijn?

Hoogachtend,

Uw dw. dr.,

„MEN SCHRIJFT ONS.”

HET NIEUWE DJAMBI-ONTWERP.

In no. 268 van Economisch Statistische-Berichten houdt F. B. een pleidooi, blijkens het slot, om aan te toonen, dat ter bereikning van een economisch bedrijf (in de Petroleum-Industrie) met een miniatuur-

onderneming op dit gebied — in deze wereld — geen plaats meer is.

Na lezing van het stuk rijst in de eerste plaats de vraag, wie of eigenlijk voor zulk een miniaturbedrijf gepleit heeft? Toch zeker niet degenen, die erop aangedrongen heeft om de eerste werkzaamheden als exploratie op te vatten? Het spreekt toch vanzelf, dat iedereen die niet vóór overgave aan de Koninklijke-Shell is, doch hetzij vóór directe Staatsexploitatie, hetzij vóór samengaan met zuiver Nederlandsche ondernemingen stemt, hoopt dat het gegeven moge zijn dat er een groot bedrijf ontstaat. Iedereen die in Djambi laat boren, verliest zijn geld als er niet genoeg olie gevonden wordt. Hij die in Volksraad of Tweede Kamer voor Staatsexploitatie stemde, heeft natuurlijkerwijs deze consequentie aanvaard.

F. B. schrijft twee merkwaardige passages. 1e. In de derde alinea zegt hij niets toe te kunnen voegen aan het betoog van zijn collega pro Koninklijke-Shell man, omdat die over alle mogelijke gegevens beschikt. Maar zijn die gegevens ook goed gebruikt in het belang van het algemeen? De heer Rueb meent van niet. 2e. Als hij het heeft over de integriteit van menschen, die in afgelegen landen moeten werken. Principieel is het voor iedereen het beste om zich te laten voorlichten door menschen zonder eigenbelang. Het vleesch is zwak.

Anecdotes kan men ook vertellen van groote maatschappijen, die dingen deden, die niet door den beugel kunnen. Laten wij onze betoogen niet met deze verhaaltjes ontsieren, die overigens de gegeven waarschuwing aandikken.

Merkwaardig is verder, dat Mr. F. B. betoogt, dat het zoo duur zal zijn om in Djambi naar olie te boren, wegens de ligging en de gesteldheid van het terrein, zoodat men voorbereid moet zijn op groote uitgaven, hetgeen hij met cijfers bekrachtigt, terwijl het door hem blijkbaar aangeprezen wetsontwerp voorshands slechts een half miljoen van den Staat en een gelijk bedrag van de Royal-Dutch vraagt. Op dit punt moet men scherp acht geven. Indien de Raad van Beheer der Aardolie Mij. eens in grootschen stijl gaat werken, voorgelicht door eene directie, die misshien dezelfde opvattingen koestert als Mr. F. B. ten opzichte van miniaturbedrijfjes, is dan de Staat bereid te volgen, door het steeds voteeren van gelden indien geen obligaties geplaatst kunnen worden? of zou er soms de neiging kunnen ontstaan om te zeggen: „laat de B. P. M. het nu verder maar alleen doen? Wie heeft dan zijn zin?”

Werkelijk die Regeeringscommissarissen der N. I. A. M. moeten mannen zijn van zoodanige capaciteiten dat als men ze vindt, men verstandiger zou doen hunne talenten te besteden aan de tot rede bringing van Europa. Wellicht slagen zij er daar in het algemeen belang vóór het engene te doen gaan.

Indien de Regeering de exploitatie van de Djambiterreinen ter hand wil laten nemen in welken vorm ook, dan moet zij er rond voor uitkomen dat hiermede vele miljoenen gemoeid kunnen zijn. Het is een verkeerd begin met te weinig geld aan te vangen. Trouwens dat wisten de voorstanders van Staatsexploitatie in de volksvertegenwoording ook wel, toen hiertoe besloten werd.

Wat betreft het Staatsmonopolie over steenkolen, zij hier opgemerkt dat de Staat dat monopolie in Indië niet heeft. De oorzaken van het tekort lagen hier elders. Toen binnen Nederland de Staat het monopolie over steenkolen volkomen bezat, zaten wij in de koude. De vergelijking gaat niet op.

Voorop gaat het algemeen belang. De heer F. B. heeft niet de overtuiging kunnen brengen dat het algemeen belang gebaat is door een bestendiging van het petroleum monopolie eener internationale onderneming, zooals velen in het Wetsontwerp zien.

Amsterdam, 19 Februari 1921.

No. 264.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned.	{ Disc. Wissels. 4½	1 Juli '15	Zweeds. R.ksbk 7½	16 Spt. '20
Bk.	{ Bel. Binn. Eff. 5½	19 Oct. '20	Bk. v. Noorw. 6-6½	18 Dec. '19
	{ Vrsch. in R.C. 6½	19 Oct. '20	Zwits. Nat. Bk. 5	21 Aug. '19
Bk. van Engeland	7	16 Apr. '20	Belg. Nat. Bk. 5½	28 Apr. '20
Duitsche Rijksbk.	5	23 Dec. '14	Bank v. Spanje 6	4 Nov. '20
Bk. van Frankrijk	6	8 Apr. '20	Bank v. Italië 6	20 Mei '20
Oostenr. Hong. Bk.	5	12 Apr. '15	F. Res. Bk. N.Y. 6-7	4 Juni '20
Nat. Bk. v. Denem.	7	19 Apr. '20	Javasche Bank 3½	1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie				
26 Febr. '21	4-4¼	3½	6¾	4-½	—	6-7
21-26 „ '21	4-4¼	3¼-½	6¾	4-½	—	6-7
14-19 „ '21	3½	3	6¾	4-½	—	6-7
7-12 „ '21	3½	3-½	6¾-¾	4-½	—	6-8
23-28 F. '20	3¾-7/8	3-½	5¾-6	4-½	—	5½-15
24 F.-1 M. '19	3¾-¾	3½-4½	3½-¾	4-½	—	4½-7
20-24 Juli '14	3½-¾	2¼-¾	2¼-¾	2¼-¾	2¼	1¾-2½

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

De wisselmarkt was deze week zeer stil en met weinig fluctuaties. Londen bewoog zich tusschen 11.33¼ en 11.35¼ en schommelde de meeste dagen nauwelijks 1 cent. De beweging voor Parijs en België was iets grooter, echter toch niet van veel beteekenis. Aanvankelijk iets vaster liepen de koersen op van 20.75 en 21.90 tot 21.25 en 22.15, daarna trad weder een flauwere stemming in, waardoor een daling tot 21.— en 22.— intrad. Berlijn was bijna de geheele week eerder aangeboden en liep daardoor van 4.85 tot 4.70 terug. Dollars iets vaster, aan het einde der week echter ook weer meer aangeboden. Skandinavisch bijna zonder zaken en als gewoonlijk weder zeer onbetrouwbaar. Zwitserland iets vaster, 48.35—48.55; Spanje daarentegen aangeboden en een kleinigheid lager. Buenos-Aires onveranderd. Indië 99½ & 100.—.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen	Parijs	Berlijn	Weenen	Brussel	New York
21 Febr. 1921..	11.33½	21.10	4.77½	0.62½	21.90	2.92¾
22 „ 1921..	11.34½	21.17½	4.80	0.57½	22.07½	2.91½
23 „ 1921..	11.35	21.22½	4.87½	0.62½	22.10	2.91½
24 „ 1921..	11.34½	21.05	4.77½	0.62½	22.—	2.92½
25 „ 1921..	11.33½	20.92½	4.70	0.62½	21.82½	2.93¾
26 „ 1921..	11.33½	20.97½	4.72½	0.62½	—	—
Laagste d. w. 1)	11.31	20.75	4.57½	0.57½	21.65	2.91
Hoogste „ „ 1)	11.35½	21.30	4.87½	0.65	22.25	2.94½
19 Febr. 1921..	11.32½	20.95	4.75	0.62½	22.07½	2.90
12 „ 1921..	11.34½	21.15	5.—	0.70	22.07½	2.91
Muntpariteit..	12.10½	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48¾

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave. 2) Noteering van 18 Febr. 3) idem van 11 Febr.

Data	Stockholm	Kopenhagen	Christiantia	Zwitserland	Spanje	Batavia
21 Febr. 1921	65.35	52.50	50.75	48.35	40.90	99½-100
22 „ 1921	65.50	52.75	50.80	48.45	40.95	99½-100
23 „ 1921	65.50	53.25	51.20	48.45	40.90	99½-100
24 „ 1921	65.50	53.25	51.25	48.40	40.80	99½-100
25 „ 1921	65.40	53.10	51.10	48.50	40.80	99½-100
26 „ 1921	65.50	52.90	50.90	48.55	40.85	99½-100
1ste d. w. 1)	65.05	52.25	50.25	48.10	40.65	99½
2ste „ „ 1)	65.75	53.50	51.45	48.55	40.95	100
19 Febr. 1921	65.12½	53.—	50.75	48.20	40.95	99½-100
12 „ 1921	65.10	54.60	52.50	47.55	41.15	100-100½
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam.

1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in £ per £)	Zicht Parijs (in cts. per \$)	Zicht Berlijn (in ct. p. 4 Rm.)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
26 Febr. 1921	3.87.50	7.12	nom.	***
Laagste d. week	3.85.87	7.11	nom.	***
Hoogste „ „	3.89.25	7.29	nom.	***
19 Febr. 1921	3.86.75	7.16	nom.	***
11 „ 1921	3.89.12	7.22	nom.	***
Muntpariteit..	4.86.67	5.18¼	95¼	40¾

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	12 Febr. 1921	19 Febr. 1921	21-26 Febr. '21 Laagste	26 Febr. 1921 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	977/16	977/16	977/16	977/16
*B. Aires¹)	d. p. \$	48½	49¾	47½	49¾
Calcutta	£ p. rup.	1/4 29/32	1/4 1/16	1/3 1/16	1/4 1/16
Hongkong ..	id. p. \$	2/5 13/16	2/5 13/16	2/5 1/4	2/5 1/8
Lissabon	d. per Mil.	6½	6½	5½	7
Madrid	Peset. p. £	27.65½	27.75	27.70	28.00
*Montevideo¹	d. per \$	48½	49½	47	50
Montreal....	\$ per £	4.41½	4.47	4.39½	4.49
*R.d.Janeiro.	d. per Mil.	97/16	105/16	10	10¾
Rome	Lires p. £	106¼	106½	105¾	107
Shanghai ..	£ p. tael	3/4 1/2	3/3 1/8	3/2 1/2	3/4 1/2
Singapore ..	id. p. \$	2/3 1/8 1/2	2/3 1/8 1/2	2/3 1/8	2/3 1/8 1/2
*Valparaiso..	d. p. peso	827/32	95 3/32	9	9 5/32
Yokohama ..	£ per yen	2/5 15/16	2/5 15/16	2/5 1/8	2/5 1/8

* Koersen der voorgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert.

NOTEERING VAN ZILVER

Noteering te Londen		te New York	
19 Febr. 1921.....	33¾	57¾	62¾
11 „ 1921.....	36¾	62¾	60
5 „ 1921.....	36¼	62¾	130
29 Jan. 1921.....	36¾	62¾	101 1/8 1)
21 Febr. 1920.....	82¾	—	54 1/8
22 Febr. 1919.....	47¾	—	—
20 Juli 1914.....	24 1/16	—	—

1) Noteering van 21 Febr. 1919.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 28 Februari 1921.

Activa.		
Binnenl. Wissels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 97.052.806,01 B.-bk. „ 8.297.640,87 1/2 Ag.sch. „ 74.735.176,08 1/2	f 180.085.622,97
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef.	f 35.991.600,—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet atgel.	„ „ „	35.991.600.—
Beleeningen	H.-bk. f 93.285.885,89 1/2 incl. vrsch. B.-bk. „ 20.784.853,45 1/2 in rek.-crt. Ag.sch. „ 113.705.527,92 1/2 op onderp. f 227.776.267,27 1/2	f 227.776.267,27 1/2
Op Effecten	„ „ „	f 212.666.630,65
Op Goederen en Spec.	„ „ „	f 15.109.636,62 1/2
Voorschotten a. h. Rijk	„ „ „	227.776.267,27 1/2
Munt en Muntmateriaal	„ „ „	14.572.748,32 1/2
Munt, Goud	f 56.219.785,—	
Muntmat., Goud	„ 579.921.066,39	
	f 636.140.851,39	
Munt, Zilver, enz.	„ 20.391.696,13 1/2	
Muntmat., Zilver	„ —	
	„ 656.532.547,52 1/2	
Effecten	Bel. v. h. Res.fonds. f 4.587.558,62 1/2 id. van 1/8 v. h. kapit. „ 3.875.652,87 1/2	8.463.211,50
Geb. en Meub. der Bank	„ „ „	3.594.000,—
Diverse rekeningen	„ „ „	16.308.591,75
	„ „ „	f 1.143.324.589,34 1/2
Passiva.		
Kapitaal	„ „ „	f 20.000.000,—
Reservefonds	„ „ „	5.000.000,—
Bankbiljetten in omloop	„ „ „	1.053.416.730,—
Bankassigatiën in omloop	„ „ „	1.259.474,86
Rek.-Cour. } Het Rijk f —		
saldo's: } Anderen „ 40.172.280,03		40.172.280,03
Diverse rekeningen	„ „ „	23.476.104,45 1/2
	„ „ „	f 1.143.324.589,34 1/2

NED. BANK 28 Februari 1921 (vervolg).

Beschikbaar metaalsaldo..... f 436.767.285,16 1/2
 Op de basis van 2/3 metaaldekking .... „ 2.179.797.588,19
 Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop
 dan waartoe de Bank gerechtigd is .. „ 2.183.836.425,—

Verschillen met den vorigen weekstaat:

Meer Minder
 Disconto's 235.725,52 1/2
 Buitenlandsche wissels..... 4.022.384,—
 Beleeningen 24.462.667,12 1/2
 Goud .....
 Zilver 947.811,96 1/2
 Bankbiljetten ..... 22.728.905,—
 Part. Rek.-Crt. saldo's 4.015.617,42

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischbare schulden
28 Febr. 1921	636.141	20.392	1.058.417	41.432
21 „ 1921	636.141	21.340	1.030.688	46.176
14 „ 1921	636.141	22.124	1.043.938	58.219
7 „ 1921	636.141	22.614	1.055.840	63.819
31 Jan. 1921	636.141	22.456	1.072.109	70.361
28 Febr. 1920	633.241	9.390	1.026.549	130.520
1 Mrt. 1919	677.311	9.219	1.018.535	75.284
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hieraan Schalkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dekking-percentage
28 Febr. 1921	180.086	46.000	227.776	436.767	60
21 „ 1921	180.321	41.000	203.314	441.312	60
14 „ 1921	175.580	32.000	231.358	437.038	59
7 „ 1921	171.290	33.000	246.729	434.028	59
31 Jan. 1921	206.121	77.000	238.656	429.308	58
28 Febr. 1920	242.008	167.000	194.825	410.703	56
1 Mrt. 1919	104.208	65.000	208.894	467.313	63
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 1/2	75

1) Op de basis van 2/3 metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	21 Febr. 1921	28 Febr. 1921
Aan schalkistpromessen, waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	f 417.080.000,—	f 425.080.000,—
Aan schalkistbiljetten ..	„ 41.000.000,—	„ 46.000.000,—
Aan zilverbons ..	„ 47.919.000,—	„ 47.919.000,—
Aan zilverbons ..	„ 49.989.020,—	„ 48.554.264,50

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegraphisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischb. schulden
19 Febr. 1921.....	***	***	476.500	476.500
12 „ 1921.....	***	***	470.500	470.500
5 „ 1921.....	***	***	464.500	464.500
1 Jan. 1921.....	219.290	9.540	369.169	116.537
25 Dec. 1920.....	219.439	9.314	369.057	113.812
18 „ 1920.....	217.936	9.443	371.700	124.045
11 „ 1920.....	218.422	9.345	374.792	146.256
21 Febr. 1920.....	166.930	3.828	314.375	98.449
22 Febr. 1919.....	122.373	12.334	205.265	123.961
25 Juli 1914.....	22.057	31.907	110.172	12.684

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen 1)	Beschikbaar metaal-saldo	Dekking-percentage
19 Febr. 1921	229.000	***	***	140.250	***	***
12 „ 1921	208.000	***	***	141.500	***	***
5 „ 1921	207.000	***	***	142.500	***	***
1 Jan. 1921	32.054	25.907	154.141	58.812	131.847	47
25 Dec. 1920	30.991	26.644	130.546	58.294	132.350	47
18 „ 1920	31.590	28.356	129.064	48.417	128.366	44
11 „ 1920	30.647	20.116	128.445	53.768	123.717	44
21 Febr. 1920	15.336	14.462	155.706	55.220	—	41
22 Febr. 1919	8.418	20.772	88.362	10.194	69.192	41
25 Juli 1914	7.259	6.396	47.934	2.228	4.842 1/2	44

1) Sluitpost der activa. 2) Op de basis van 2/3 metaaldekking.

DE SURINAAMSCH-BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Disconto's	Dto. rekeningen 1)
22 Jan. 1921 ..	1.233	2.226	1.064	2.175	260
15 „ 1921 ..	1.234	2.339	1.041	2.186	248
8 „ 1921 ..	1.234	2.371	1.084	2.144	287
31 Dec. 1920 ..	1.240	2.462	1.012	2.118	344
24 „ 1920 ..	1.158	2.390	1.022	2.020	411
18 „ 1920 ..	1.157	2.458	1.008	1.996	357
24 Jan. 1920 ..	1.046	1.594	1.228	1.612	333
25 Jan. 1919 ..	920	1.654	1.339	1.302	295
25 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

1) Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
23 Febr. 1921	128.328	127.698	336.006	28.500	303.516
16 „ 1921	128.306	127.810	337.865	28.500	305.429
9 „ 1921	128.283	128.990	341.554	28.500	309.193
2 „ 1921	128.292	129.600	341.901	28.500	309.747
25 Febr. 1920	110.446	96.526	324.994	28.500	306.748
26 Febr. 1919	81.628	70.336	314.805	28.500	295.697
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-perc. 1)
23 Febr. '21	31.030	95.220	15.988	111.259	19.080	15 1/2
16 „ '21	43.512	85.202	15.563	114.042	18.946	14,62
9 „ '21	50.202	78.588	20.177	106.332	17.744	14,02
2 „ '21	70.621	78.697	18.604	129.852	17.142	11,54
25 Febr. '20	85.153	90.705	17.322	172.825	32.369	17,02
26 Febr. '19	50.197	83.130	25.824	119.170	29.743	20,51
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 2/3

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCH-BANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehenskassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekking-perc. 1)
15 Febr. '21	1.098.837	1.091.628	23.299.707	65.938.804	33
7 „ '21	1.098.530	1.091.630	22.033.757	66.482.537	33
31 Jan. '21	1.098.006	1.091.635	22.810.443	66.620.804	33
23 „ '21	1.098.306	1.091.637	22.669.679	66.018.450	33
15 Febr. '20	1.112.597	1.090.853	12.080.172	38.778.663	34
15 Febr. '19	2.269.959	2.249.545	5.811.614	23.760.696	34
23 Juli '14	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

1) Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
15 Febr. 1921	50.754.832	14.842.540	34.310.090	23.250.100
7 „ 1921	48.870.920	10.874.628	33.323.700	21.986.000
31 Jan. 1921	53.336.946	15.833.964	34.224.200	22.763.500
23 „ 1921	48.499.388	11.426.851	34.123.100	22.622.500
15 Febr. 1920	37.888.283	11.955.623	24.855.400	12.944.400
15 Febr. 1919	26.729.605	11.994.682	16.260.900	5.802.900
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

OOSTENRIJKSCH-HONGAARSCH-BANK.

Voornaamste posten in duizenden Kronen.

Data	Metaal- en buitenl. goudwissels	Disc. en beleeningen	Bijz. schuld Oostenrijk en Hongarije	Bankbiljetten	Rek. Crt. saldi
15 Nov. '20 1)	325.730	37.782.521	32.954.000	74.121.378	9.497.833
31 Oct. '20	321.121	36.474.610	32.954.000	72.902.605	9.930.245
7 Febr. '20	290.428	19.251.400	32.954.000	56.994.022	6.057.846
31 Jan. '20	291.083	19.162.543	32.954.000	56.772.802	6.220.536
15 Nov. '19	325.097	14.742.052	32.954.000	50.582.595	7.235.850
23 Juli '14	1.589.267	954.356	—	2.159.759	291.270

1) waarvan 222.669 goud, 46.598 buitenlandsche goudwissels en 56.463 munt en muntmateriaal zilver.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. a/d. Staat
24 Feb. '21	5.503.010	1.948.367	264.115	653.496	25.600.000
17 „ '21	5.502.565	1.948.367	262.772	657.362	25.800.000
10 „ '21	5.502.269	1.948.367	226.628	732.783	25.900.000
3 „ '21	5.501.941	1.948.367	268.646	732.531	25.900.000
26 Feb. '20	5.581.576	1.978.278	251.477	690.692	25.800.000
27 Feb. '19	5.526.818	1.978.308	313.795	837.404	20.500.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Crt. Particulieren	Rek. Crt. Staat
	2.961.714	324.390	2.178.047	37.808.111	3.257.319	35.224
	2.892.273	330.461	2.225.423	38.072.353	3.130.449	71.497
	3.082.659	334.459	2.235.440	38.272.306	3.366.052	51.047
	3.317.704	372.973	2.211.628	38.205.387	3.619.931	50.927
	1.849.053	591.500	1.549.408	37.888.660	3.231.928	45.447
	1.062.387	982.431	1.189.078	32.716.470	2.656.533	34.088
	1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening van buitenl. vorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening	Circulatie	Rek. Crt. partic.
24 Feb. '21	325.665	84.120	480.000	993.374	5.968.667	1.639.642
17 „ '21	324.608	84.136	480.000	1.095.145	6.958.774	1.371.222
10 „ '21	324.286	84.374	480.000	920.265	6.074.974	1.085.055
3 „ '21	325.005	84.388	480.000	909.371	6.224.107	843.041
26 Feb. '20	354.593	84.955	480.000	524.860	4.928.691	1.616.855

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.
FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie %
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenland.		
28 Jan. '21	2.106.137	1.441.445	3.300	213.837	3.090.748
21 „ '21	2.095.769	1.450.905	3.300	205.482	3.115.310
14 „ '21	2.085.454	1.441.616	3.300	203.084	3.159.491
8 „ '21	2.050.282	1.421.203	3.300	196.566	3.270.023
30 Jan. '20	2.012.656	1.233.655	114.321	61.277	2.850.944
31 Jan. '19	2.112.106	1.344.676	5.828	67.540	2.450.729

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Algem. Dekking perc. 1)	Percent. Gouddekking circul. 2)
23 Jan. '21	2.621.533	2.238.317	100.147	49,0	56,5
21 „ '21	2.650.979	2.295.618	99.962	48,5	55,6
14 „ '21	2.652.952	2.302.211	99.815	43,8	54,8
8 „ '21	2.842.108	2.378.649	99.808	42,4	52,1
30 Jan. '20	2.735.670	2.739.624	87.892	44,5	50,5
31 Jan. '19	1.882.421	2.350.911	80.913	53,0	65,2

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's. 2) Na aftrek van 35 pCt. der totale dekkingsmiddelen als dekking voor de netto deposito's.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET
FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
21 Jan. '21	829	16.439.374	1.333.926	13.882.681	2.918.182
14 „ '21	829	16.440.082	1.317.050	13.930.678	2.933.310
7 „ '21	828	16.570.242	1.356.643	14.965.648	2.908.792
31 Dec. '20	820	16.740.253	1.356.877	14.041.377	2.841.765
23 Jan. '20	803	15.865.356	1.424.709	14.356.111	2.477.405
24 Jan. '19	768	13.799.204	1.275.502	12.070.774	1.587.086

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 28 Februari 1921.

Een bespreking van de internationale beurzen is' op het oogenblik practisch onmogelijk geworden. Want men kan niet anders dan constateeren, dat allerwegen een apathie heerscht, waarvan de weerga in de jongste decennia niet kan worden aangetroffen. En eenig onderscheid in deze houding kan voor de verschillende landen niet worden aangetoond om de eenvoudige reden, dat men overal lijdt onder hetzelfde verschijnsel: het stokken van den afzet en dat men overal wacht op dezelfde remedie: regeling van den internationalen financieelen toestand en van het ruilverkeer. Op het oogenblik, dat dit overzicht verschijnt, is de conferentie te Londen, waarnaar zoo reikhalzend is uitgezien, reeds aangevangen, voorafgegaan door een klaarblijkelijk zeer belangwekkende voorbespreking. Het pleit wel voor den ernst, waarmede de toestand in het algemeen wordt beschouwd, dat de beurzen vrijwel niet vooruit zijn geloopten op de te nemen besluiten en dat men er de voorkeur aan heeft gegeven eerst de berichten af te wachten. Men is dan ook inderdaad vrij sceptisch geworden ten aanzien van officieele conferenties der staats-hoofden; sinds het sluiten van den wapenstilstand zijn ettelijke van deze samenkomsten gehouden, zonder dat in de practijk van eenige verbetering van beteekenis kan worden gemaagd.

Indien men dan ook in een algemeen aperçu de houding van de buitenlandsche beurzen wil bespreken, doet men het best alleen den onderstroom in aanmerking te nemen, den algemeenen, hierboven gereleveerden factor en daarenboven de verschillende momenten, die voor ieder land afzonderlijk nog van beteekenis zijn. Voor Duitschland komt in dit opzicht in de eerste plaats in aanmerking de houding van de internationale valuta's, welke echter in den laatsten tijd slechts weinig verandering hebben ondergaan en voorts de voorstellen tot verhooging der beursbelastingen. Het is echter eigenaardig, dat de beurs deze ontwerpen met de uiterste kalmte heeft opgenomen. Voor een deel moet de oorzaak van deze houding worden gevonden in het feit, dat men er van overtuigd is, toch niet te kunnen ontkomen aan een zeer scherp aandraaien van den belastingenschroef en dat iedere heftige klacht toch slechts krachts-verspilling zou beteekenen. Maar innerlijk is er toch een zeer heftige oppositie; de door de Regering geraadpleegde deskundigen hebben allen de voorstellen onaannemelijk verklaard. Het is dan ook hoogst onzeker, of de periode van zeer groote levendigheid, die nog zoo kort achter ons ligt, wel binnen afzienbaren tijd zal terugkeeren; de fiscus heeft, zooals het zoo vaak gaat, ook in dezen het geschikte oogenblik laten voorbijgaan. Waar dit thans door de allerscherpste opvoering van het belasting-tarief getracht wordt in te halen, spreekt het van zelf, dat de gevaren van zulk een tot het uiterste gedreven politiek sterk in het oog vallen. In de eerste plaats spreekt het vanzelf, dat de beurs in staat moet blijven aan haar economische verplichtingen te voldoen en derhalve niet door veel te hoogen belastingdruk in haar functie mag worden gestoord. De doorvoering van de thans aanhangige voorstellen zou een immobiliseeren van een groot aantal fondsen in de hand werken, hetwelk, geheel afgezien van andere onaangenaamheden, ook het Ministerie van Financiën niet uit de impasse zou helpen. Doch voornamelijk vreest men, dat het arbitrageverkeer zodanig zal worden belemmerd, dat de grootste huizen en banken dit gedeelte van den beurshandel naar het buitenland zullen verplaatsen. Het is dan ook begrijpelijk, dat dergelijke vooruitzichten het beursverkeer nog meer tegenwerken, dan anders toch al reeds door de algemeene omstandigheden het geval zou zijn geweest.

Te Parijs en te Londen heeft men zich hoofdzakelijk bezig gehouden met vraagstukken van financieelen aard, afgezien dan natuurlijk van het algemeene probleem der schadeloosstelling. Voor en na komen de aan de geallieerden verstrekte voorschotten te vervallen en het is merkwaardig te zien, hoe de verschillende landen zich ten opzichte hiervan gedragen. Zoo verviel midden Januari het saldo der voorschotten, welke door de Argentijnsche Regering aan de gouvernementen van Frankrijk en Engeland drie jaren geleden voor den duur van twee jaren waren verleend, ten bedrage van 100 millioen dollar ieder. Een jaar geleden zijn deze voorschotten voor 12 maanden gecontinueerd. Bij den aanvang van het vorig jaar was Frankrijk op dit voorschot nog een bedrag van \$35,19 millioen en Engeland één van \$102,18 millioen schuldig, waarbij inmiddels de renten over het afgevoerd jaar zijn gekomen.

Daarentegen werd de Argentijnsche Regeering in den loop van 1920 aan die van Frankrijk 20 millioen dollar

schuldig, voor een door de Argentijnsche Regeering overgenomen partij graan, die reeds door Frankrijk was gekocht; doch het land niet mocht verlaten in verband met het intusschen uitgesproken verbod van uitvoer. Na af trek van dezen tegenpost is Frankrijk per saldo nog schuldig circa 17 miljoen dollar, voor welk bedrag wederom een jaar uitstel is verleend.

Engeland heeft op den 12den April 1920 te New York voor rekening van Argentinië 50 miljoen dollar betaald, die in mindering van de Britsche schuld zijn gebracht. Daar in den loop van het jaar 1920 de Argentijnsche Regeering telkens kleinere bedragen op die van Engeland heeft getrokken, is het saldo thans teruggegaan tot 46 miljoen dollar, welke vermoedelijk thans geheel afbetaald zijn, daar men van een verlenging niets heeft vernomen. Doch ook deze gunstige omstandigheid heeft niet de macht gehad eenig leven op de beurs te Londen te voorschijn te roepen.

Te New York is het al niet veel anders gesteld. Omzetting van beteekenis komen niet voor en dientengevolge zijn de variaties ook uiterst beperkt. Allerwegen tracht men te komen tot het formeeren van „pools” om verschillende producten niet geforceerd op de markt behoeven te brengen, waardoor men dan verdere dalingen wil voorkomen en de betrokken maatschappijen door de slechte tijden wil helpen. Af te wachten blijft, of de kentering spoedig genoeg zal komen, om dit plan te doen slagen.

Te onzent is het zoo stil geweest als slechts zeer oude beurs-bezoekers zich kunnen herinneren. Wel heeft onze markt natuurlijk meer stille periodes doorgemaakt, doch dan was dit het gevolg van één bepaald punt, hetzij van een crisis, die in zich zelf toch steeds een zekere beperktheid bezat, hetzij van een opzienbarend faillissement, van verkeerde uitkomsten van een „pool”, e.d. Thans echter ontbreekt ieder vooruitzicht en hoewel men er zich van bewust is, dat ook dit iederen dag als het ware kan veranderen, dat met name de Londensche conferentie eenige teekening in den toestand zal kunnen brengen, werkt het totale gebrek aan affaire toch zeer deprimeerend. Alleen voor beleggingswaarden bestaat overweldigende vraag; wel een bewijs, dat het kapitaal wel beschikbaar is, doch er op het oogeblik de voorkeur aan geeft objecten met hoog rendement en met een zeer gering risico uit te zoeken. De verschillende Gemeenten in ons land profiteeren hiervan natuurlijk, evenals tal van inheemsche ondernemingen, waarvan de emissies dan ook ettelijke malen worden overteekend. Hier ter plaatse is echter reeds vaker betoogd, dat deze overteekeningen in geen enkel opzicht een maatstaf kunnen vormen voor het al of niet geclasseerd zijn van het fonds. Het „majoreeren” is in de laatste tijden zulk een gewoonte geworden, dat voornamelijk zij, die de stukken niet voor bona-fide belegging wenschen, de grootste inschrijvingen presenteerden; onder het vigeerende systeem is het ter wille van de eerlijkheid dan wel noodzakelijk, deze z.g. „premie-jagers” op denzelfden voet te behandelen als zij, die voor werkelijke belegging een aantal der aangeboden obligaties wenschen. Toch is de zuivere beleggingsvraag ook veel grooter geworden, getuige de vaste houding onzer Nederland-sche staatsschuld. In de allerlaatste dagen is hierin eenige reactie opgetreden, doch dit staat vermoedelijk slechts in verband met het stroever worden van de geldmarkt als gevolg van de maandswisseling.

	22 Feb.	25 Feb.	28 Feb.	Rijzing of daling.
5 % Ned. W. Sch. 1918	86 ¹ / ₂	86 ¹ / ₂	86 ³ / ₈	+ 1/8
4 ¹ / ₂ % „ „ „ 1916	86 ¹ / ₄	86 ³ / ₄	86 ³ / ₄	+ 1/2
4 % „ „ „ 1916	78 ¹ / ₂	78 ¹ / ₁₀	78 ¹ / ₁₀	- 7/10
3 ¹ / ₂ % „ „ „	67	67 ¹ / ₄	66 ¹ / ₂	- 1/2
3 % „ „ „	55 ¹⁵ / ₁₀	56 ⁷ / ₁₀	56 ¹ / ₂	+ 9/10
2 ¹ / ₂ % Cert. N. W. S.	48 ⁵ / ₁₀	47 ⁷ / ₈	48 ¹ / ₁₀	- 1/4
5 % Oost-Indië 1915	90 ¹ / ₂	89 ¹ / ₂	89 ⁷ / ₈	- 5/8
5 % „ „ 1919	96 ⁷ / ₈	96 ¹ / ₈	96 ¹ / ₈	- 3/8
4 % Oostenr. Kronenrente	3 ³ / ₁₀	3 ³ / ₁₀	3 ³ / ₁₀	
5 % Rusland 1906	6 ¹ / ₂	7	7	+ 1/2
4 % Rusl. bij Hope & Co.	6 ¹ / ₂	7	7	+ 1/2
4 ¹ / ₂ % China Goud 1898	59 ³ / ₈	58 ¹ / ₂	58 ¹ / ₂	- 1/8
4 % Japan 1899	53	53	53	
4 % Argentinië Buitenl.	54 ⁷ / ₈	54 ⁷ / ₈	54 ⁷ / ₈	
5 % Brazilië 1895	44	46	46 ³ / ₈	+ 2 ³ / ₈
7 % Staatsspoor	103 ¹⁵ / ₁₀	103 ¹⁵ / ₁₀	103 ⁷ / ₈	- 1/10
7 % Amsterdam	100 ¹ / ₈	100 ¹ / ₈	100 ¹ / ₈	

De aandelenmarkt is echter zoo goed als verlaten en indien hier nog iets omgaat, is het meestentijds in neergaande richting. Vooral de aandelen der Handels-ondernemingen, als Tels, van Nierop, enz. hebben menige veer moeten laten. Weliswaar zijn de verslagen dezer maatschappijen nog niet verschenen, doch algemeen neemt

men aan, dat zij zware verliezen hebben geleden op hunne voorraden, waardoor een groot deel van de reserves en wellicht ook van het aandelenkapitaal is aangetast.

Op de suikermarkt is de levendigheid van enkele weken geleden ook reeds weder verdwenen. De publicatie van enkele kleinere suiker-maatschappijen, als Kedaton-Pleret, Kaliwoengoe-Plantaran, heeft geen enkelen invloed ten goede uitgeoefend, hoe schitterend ook de resultaten hiervan zijn. De variaties hier zijn dan ook van geen enkele beteekenis.

De petroleummarkt is ook niet geanimeerd geweest. Voor de arbitrage bestaat vrijwel geen gelegenheid om in te grijpen, daar eensdeels de koersverschillen hiertoe niet veel aanleiding geven, anderzijds dit ingrijpen slechts in zeer bescheiden mate zou kunnen plaats vinden, gezien de beperktheid van onze en van de buitenlandsche markten. Ook hebben de berichten omtrent een mobilisatie in Roemenië er niet toe bijgedragen een betere tendens in het leven te roepen.

Iets meer belangstelling ontstond voor aandelen in tabaks-ondernemingen, die bij geringe omzetten eenigszins in koers konden verbeteren.

	22 Feb.	25 Feb.	28 Feb.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	178 ¹ / ₂	178 ¹ / ₂	178 ¹ / ₂	
Koloniale Bank	225 ¹ / ₈	224	224	- 1/8
Ned.Handel-Mij.cert.v.aand.	195 ³ / ₄	194 ³ / ₈	194 ³ / ₄	- 1
Rotterd. Bankvereniging	133 ¹ / ₄	132	131	- 2 ¹ / ₄
Amst. Superfosfaatfabriek.	120 ¹ / ₂	116 ³ / ₄	116 ¹ / ₄	- 4 ¹ / ₄
Van Berkel's Patent	97 ³ / ₄	96 ¹ / ₄	95 ³ / ₈	- 2 ³ / ₈
Insulinde Oliefabriek	80	80 ¹ / ₂	80 ¹ / ₂	+ 1/2
Jurgens' Ver. Fabr. pr.aand.	88	87	87 ¹ / ₂	- 1/2
Hollandia Melkproducten	219 ³ / ₄	216 ³ / ₄	217 ³ / ₄	- 2
Philips' Gloeilampenfabriek	379	385	410	+ 31
R. S. Stokvis & Zonen	625	625	625	
Vereenigde Blikfabrieken	108 ¹ / ₂	104 ¹ / ₂	107 ¹ / ₂	- 1
Compania Mercantil Argent.	158 ¹ / ₂	166 ¹ / ₂	165	+ 6 ¹ / ₂
Cultuur-Mij. d. Vorstenland	243	239 ¹ / ₂	241	- 2
Handelsver. Amsterdam	589 ¹ / ₂	582	586	- 3 ¹ / ₂
Holl. Transatl. Handelsver.	54 ¹ / ₂	54 ¹ / ₂	54 ¹ / ₂	
Linde Teves & Stokvis	126 ¹ / ₈	134 ¹ / ₂	129	+ 2 ⁷ / ₈
Van Nierop & Co's Handel-Mij.	85	77	75 ¹ / ₄	- 9 ³ / ₄
Tels & Co's Handel-Mij	78	75 ¹ / ₂	76	- 2
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	215	216	214 ¹ / ₂	- 1/2
Kon. Petroleum-Mij.	519 ¹ / ₄	522 ¹ / ₄	521	+ 1 ³ / ₄
Orion Petroleum Mij.				
Afgest. Aand.	55	54	53	- 2
Steauna Romana Petroleum Mij. Afgest. Aand.	117	117	100 ¹ / ₄	- 16 ³ / ₄
Amsterdam-Rubber-Mij.	136 ³ / ₄	137	137	+ 1/4
Nederl.-Rubber-Mij.	76 ¹ / ₂	75 ¹ / ₂	75	- 1 ¹ / ₂
Oost-Java-Rubber-Mij.	222	220 ¹ / ₂	219 ¹ / ₂	- 2 ¹ / ₂
Deli-Batavia	465	453	469	+ 4
Deli-Maatschappij	503	502	503	
Medan-Tabak-Maatschappij	340	344 ¹ / ₂	346 ¹ / ₂	+ 6 ¹ / ₂
Senembah-Maatschappij	639 ¹ / ₂	625	635	- 4 ¹ / ₂

Scheepvaart-aandelen bleven geheel verlaten, met voor enkele soorten een lichte montering.

	22 Feb.	25 Feb.	28 Feb.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	281	280	278	- 3
„ „ „ gem.eig.	267	264	263	- 4
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij.	150	150	150	
Hollandische Stoomboot-Mij.	110 ¹ / ₂	110 ¹ / ₂	110 ¹ / ₂	
Java-China-Japan-Lijn	175 ¹ / ₄	175 ¹ / ₄	176 ¹ / ₄	+ 1
Kon. Hollandsche Lloyd	100 ¹ / ₈	99 ¹ / ₂	99 ¹ / ₂	- 5/8
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	135	137 ¹ / ₂	143	+ 8
Koninkl.-Paketaart Mij.	138 ¹ / ₂	139 ³ / ₄	141 ¹ / ₄	+ 2 ³ / ₄
Maatschappij Zeevaart	140	140	140	
Nederl. Scheepvaart-Unie	168	168 ¹ / ₂	166 ¹ / ₂	- 1 ¹ / ₂
Niervelt Goudriaan	255	255	252	- 3
Rotterdamsche Lloyd	166	166 ¹ / ₄	165 ¹ / ₂	- 1/2
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	134	130	130	- 4
„ „ „Nederland”	200 ¹ / ₂	199 ¹ / ₂	202	+ 1 ¹ / ₂
„ „ „Noordzee”	50	50	48 ¹ / ₄	- 1 ³ / ₄
„ „ „Oostzee”	132	130 ¹ / ₄	130	- 2

De Amerikaansche markt was stil.

	22 Feb.	25 Feb.	28 Feb.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry	144	143 ¹ / ₂	144	
Anaconda Copper	89 ¹⁵ / ₁₀	91	90 ³ / ₈	+ 7/10
Un. States Steel Corp.	95 ¹⁵ / ₁₀	96 ¹ / ₄	96 ³ / ₄	+ 1 ¹⁵ / ₁₀
Achison Topeka	96	96	96	
Southern Pacific	91	90 ¹ / ₄	90 ³ / ₄	- 1/4
Union Pacific	137 ³ / ₄	139	138 ¹ / ₄	+ 1/2
Int. Merc. Marine orig. Com.	16 ³ / ₄	17 ¹ / ₈	17 ¹ / ₈	+ 3/8
„ „ „ „ prefs.	60	60 ³ / ₁₀	60 ⁷ / ₈	+ 7/8

Geld noteerde van 3¹/₄ tot 4¹/₄ pCt in verband met de maandswisseling.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

Rotterdam, 1 Maart 1921.

Oogstberichten blijven over het algemeen gunstig luiden. Wel komen uit de Vereenigde Staten klachten over Hessian fly, maar tegelijkertijd wordt bericht, dat het koude weder der laatste dagen veel heeft bijgedragen tot verdelging der green bugs. In Australië schijnen de eerste schattingen der tarweopbrengst te hoog te zijn geweest. Het cijfer is ten minste dezer dagen officieel verlaagd met ½ miljoen ton, zoodat er nu minder dan een miljoen ton voor export zou overblijven. Dit neemt echter niet weg, dat het er naar blijft uitzien, dat er dit seizoen ruim voldoende tarwe zal zijn voor de Europeesche behoefte. In Engeland heeft men nog steeds geen tarwe noodig en men beweert daar, dat voor Maart en April de behoefte geheel gedekt is en zelfs voor een groot gedeelte van Mei. Tot lage prijzen heeft die dekking, gezien in het licht der tegenwoordige markten, niet plaats gehad. De Engelsche regeering deelde de vorige week in het Lagerhuis mede, dat de gemiddelde prijs van alle in Januari gedane tarwe-inkoop 94/6 per 480 lbs. is geweest, terwijl eenige der toen gekochte soorten nu voor 75/— tot 78/— verhandeld worden. Na Januari heeft de Engelsche regeering bijna geene inkoop meer gedaan. Ook de Duitsche regeering is nog niet weer geregeld koper. Van geschikte gelegenheden blijft zij echter gebruik maken, vooral wanneer zij op credit kan koopen. Zoo werden in de afgelopen week weder inkoop door Duitschland van Australische tarwe gemeld voor 77/— per 480 lbs. (ongeveer f 20.— per 100 Kgr.), betaling na 9 maanden, alsmede tot ongeveer denzelfden prijs van 50000 ton Argentijnsche tarwe, eveneens op gemakkelijke betalingsconditiën. Tevens kocht men in Duitschland nog Plata Tarwe op Maart/April, eveneens voor omstreeks f 20.—, welken prijs ook de Belgische regeering betaalde, en Britsch-Indische tarwe voor 78/—. Voor Noord-Amerikaansche tarwe worden hogere prijzen gevraagd, doch er komen slechts weinig zaken tot stand. Toch blijft de markt te Chicago vrij vast, evenals trouwens in Argentinië. Het prijsniveau, waartoe op aflading geregeld zaken in Argentijnsche tarwe tot stand komen, is dan ook beneden de pariteit voor spoedige verscheping, doch in verband met de omstandigheid, dat de directe behoefte der grootste Europeesche importlanden gedekt is, bestaat er tot hogere prijzen voor vroegere posities zeer weinig belangstelling. De verschepingen van tarwe uit de gezamenlijke exportlanden waren ook in de afgelopen week weer ruim voldoende. Uit Argentinië worden zij wat grooter, doch in volten gang is de export daar nog niet. Nog telkens zijn er geruchten over mogelijke invoering van een extra uitvoerrecht. Wel schijnt de kans daarop voor de naaste toekomst niet groot te zijn, doch eenige zekerheid bestaat daaromtrent niet.

In rogge kwamen zoo goed als geene zaken tot stand wegens het ontbreken van Duitschen kooplust. De prijs te Chicago daalde slechts 3 cents per 56 lbs. sedert ons laatste bericht, daar de voorraden niet groot meer zijn. Indien Duitschland echter niet spoedig weer als koper optreedt, zal het in Amerika niet gemakkelijk zijn, ook voor dat niet groote overschot plaatsing te vinden, al wordt dan ook beweerd, dat er in het land zelf meer vraag ontstaat voor roggemeel.

In maïs concentreert de belangstelling der koopers zich meer en meer op Noord-Amerikaansche Mixed Maïs, die nog steeds verreweg de goedkoopste soort is. In Engeland is na goede vraag in het begin der week de omzet verminderd, doch naar Duitschland, Nederland en Scandinavië komen geregeld zaken tot stand tot iets vastere prijzen. De exportvraag was echter in Amerika niet groot genoeg om den prijs voor daling te behoeden. Chicago was op 26 Februari 2 cents per 56 lbs. lager dan eene week te voren. Onder de maïs verschepende landen staan nu de Vereenigde Staten vooraan. In Argentinië is de zichtbare voorraad van den laatsten oogst nu zeer klein. In verband daarmee bleven de prijzen daar vast, niettegenstaande de schitterende vooruitzichten voor den nieuwen oogst. Wel zijn in de laatste week de verschepingen nog van betekenis geweest, doch nieuwe zaken komen er slechts weinig tot stand. In Duitschland is de prijs zelfs belangrijk beneden Argentijnsche pariteit. Dit staat in verband met het plan der Duitsche regeering om aan de landbouwers tot zeer lage prijzen maïs af te geven in ruil voor door hen in te leveren broodgraan. De handel vreest, dat van die goedkope maïs een deel weer door de landbouwers zal worden verkocht tot ver beneden marktprijs. Toch wordt Noord-Amerikaansche maïs nog geregeld gekocht, vooral in spoedige posities, daar op het oogenblik de maïsvoorraden zeer klein zijn. Ook zijn in de afgelopen week eenige partijen Donau-maïs door Duitschland opgenomen. De verschepingen van den Donau zijn niet groot, doch er schijnt nog zeer veel maïs in Roemenië beschikbaar te zijn, die bij verbetering der transportgelegenheid nog verladen zal worden. Er wordt bericht, dat het ijs op den Donau reeds vermindert.

Geregeld komen nog zaken tot stand in Plata-maïs van den nieuwen oogst voor verlading van April/Mei tot Juni/Julij. In het begin der vorige week werden in Engeland op deze positie groote zaken gedaan, terwijl ook in België en Duitschland dagelijks gekocht wordt. In Frankrijk en Nederland bestaat nog weinig kooplust. De prijzen vertoonen nog steeds een deurt van omstreeks f 3.— per 100 Kgr. en bewegen zich belangrijk beneden den prijs van Noord-Amerikaansche maïs.

In lijnzaad bleven in Engeland de zaken levendig voor spoedige posities. In andere dan stoomende partijen kwamen echter weinig zaken tot stand. De markt in Argentinië is zeer stabiel.

Nederland. De regeering annonceerde in de vorige

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Maart	Maïs Mei	Haver Mei	Tarwe Febr.	Maïs Febr.	Lijnzaad Febr.
26 Feb. '21	—	69 ³ / ₄	46 ¹ / ₂	17,20	10,30	15,—
19 " '21	178	70 ³ / ₄	46 ³ / ₄	16,80	10,15	14,95
26 Feb. '20	226	137 ³ / ₈	80 ¹ / ₂	15,85	7,15	24,75
26 Feb. '19	226	126 ³ / ₈	59 ⁷ / ₈	10,40	4,45	18,10
26 Feb. '18	—	126 ³ / ₈	87 ³ / ₄	13,— ³⁾	6,80 ³⁾	22,10 ³⁾
20 Juli '14	82 ¹⁾	56 ³ / ₈ ¹⁾	36 ¹ / ₂ ¹⁾	9,40 ²⁾	5,38 ²⁾	13,70 ²⁾

¹⁾ per Dec. ²⁾ per Sept. ³⁾ per Maart.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten.	28 Febr. 1921	21 Febr. 1921	21 Febr. 1920
Tarwe*	22 ¹ / ₂	22 ¹ / ₂	—
Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	22,—	22	—
Maïs (La Plata)	292,—	296,—	330,—
Gerst (48 lb. feeding) .. ²⁾	285,—	290,—	425,—
Haver (38 lb. white cl.) .. ³⁾	14 ¹ / ₂	14,—	20,50
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ⁴⁾	200.—	200,—	225,—
Lijnzaad (La Plata)	405.—	425,—	810,—

¹⁾ p. 100 K.G. ²⁾ p. 2000 K.G. ³⁾ p. 1000 K.G. ⁴⁾ per 1960 K.G. *) Hard/Red Winter Wheat nr. 2.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	19—26 Feb. 1921	Sedert 1 Jan. 1921	Overeenk. tijdvak 1920	19—26 Feb. 1921	Sedert 1 Jan. 1921	Overeenk. tijdvak 1920	1921	1920
Tarwe	10.513	107.564	59.128	—	978	17.724	108.542	76.852
Rogge	3.888	21.542	—	—	—	135	21.542	135
Boekweit	540	994	2.300	—	—	—	994	2.300
Maïs	10.474	134.753	59.923	—	6.511	14.859	141.264	74.782
Gerst	4.338	57.158	2.568	580	580	—	57.738	2.568
Haver	—	568	10.476	—	419	—	987	10.476
Lijnzaad	6.605	18.742	4.321	330	15.173	973	33.915	5.294
Lijnkoek	1.524	16.534	19.982	—	3.030	1.406	19.564	21.388
Tarwemeel	1.038	2.257	5.779	—	122	—	2.379	5.779
Andere meelsoorten	550	3.252	3.198	—	200	100	3.452	3.298

week eene veiling op 28 Februari van 3500 ton tarwe. Den volgenden dag werd echter medegedeeld, dat de veiling niet zou plaats vinden. De Nederlandsche bloembabrieken hadden de voor deze veiling bestemde hoeveelheid gekocht, evenals die voor de volgende week. Het is te begrijpen, dat zij daartoe waren overgegaan, omdat zij op die wijze voor matigen prijs Noord-Amerikaansche tarwe konden koopen, die bij inkoop uit Noord-Amerika tegenwoordig te duur uitkomt en die voor menging met de goedkoopere verkrijgbare Platatarwe in het maalbedrijf noodig is. In stoomende partijen Plata-tarwe kwamen eveneens eenige zaken tot stand voor f 20½ tot f 20¼ per 100 Kgr. Voor latere posities, zooals in Duitschland en ook in België worden gekocht, toont men hier geene belangstelling.

Voor maïs bestond ook in de afgelopen week weer goede vraag en flinke hoeveelheden Mixed Mais werden gekocht. Donaumaïs en vooral Plata maïs worden echter minder gevraagd, ofschoon van deze laatste soort, zoowel de disponibile als de stoomende voorraad uiterst klein is. Ook voor gerst zijn moeilijk koopers te vinden.

Lijnzaad werd bijna uitsluitend in zeer spoedige posities gekocht. Voor aangekomen en spoedig verwachte partijen werd tot f 405.— en f 410.— per 1960 Kgr. betaald, terwijl ladend/geladen meer dan f 30.— lager te koop is. Per S.S. „Gelria”, vertrekdag 5 Maart, werd heden f 372.— betaald.

SUIKER. NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per loopende maand	Londen			New York 96 p Ct. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per	Amer. Granulated c. l. f.	
			Maart/April	Maart/April	
		Sh.	Sh.	Sh.	\$ cts.
23 Febr. '21	f —	72/-	42/-	37/6	5,64
16 „ '21	—	76/	40/-	—	5,77
23 Febr. '20	—	72/	90/-	—	10,28
23 Febr. '19	—	64,9	—	—	7,28
11 Juli '14	„11 18/2	—	—	—	3,26

In de meeste bietsuikerlanden verwacht men een uitbreiding van den bietaanplant voor den volgenden oogst; nauwkeurige gegevens hieromtrent zijn echter nog niet bekend.

De zichtbare voorraden bedragen volgens F.O.Licht:

	1921	1920	1919	
Duitschland 1 Jan. ..	828.919	582.059	1.028.127	tons
Tsjecho Slowakye 1 Jan. ..	596.877	459.878	450.000*	„
Frankrijk 1 Dec. '20 ..	212.957	104.361	50.000*	„
Nederland 15 Jan.	175.430	84.166	78.591	„
België 1 Feb.	170.160	84.815	75.628	„
Engeland 1 Jan.	406.799	325.442	393.694	„
Totaal in Europa	2.391.142	1.641.221	2.079.040	tons
V. S. v. N. A. 3 Febr. ..	57.122	39.204	47.533	„
Cuba, alle hav. 12 Febr.	432.000	280.909	355.494	„
Totaal	2.880.264	1.961.334	2.482.067	tons

*) Raming.

De vaste stemming bleef ook verleden week op alle suikermarkten aanhouden; de prijsfluctuaties waren gering.

Te New York vonden weer belangrijke transacties plaats en verkocht de Cubaansche commissie 70.000 tons tot 4¼ c. c. & f. New-York. Voor Spot Centrifugals wordt 5,77 genoteerd, terwijl de noteeringen voor termijn luiden: 5,03 voor Maart, 5,14 voor April, 5,26 voor Mei en 5,48 voor Juli. Op Cuba gaat het thans met malen beter vooruit en zijn er nu evenveel fabrieken aan het werk als verleden jaar. De laatste statistiek luidt:

	1921	1920	1919	
Weekontvangst tot 19 Febr.	170.000	152.070	170.163	tons
Tot. ontv. sed. 1. D. '20-19 F. '21	656.000	1.065.000	918.353	„
Werkende fabrieken	184	185	190	„
Weekexport tot 19 Febr. ..	79.000	80.058	80.786	„
Tot. exp. sed. 1 Jan. -19 Febr.	238.000	682.165	471.240	„
Totaalé voorraad 19 Febr. ..	517.000	352.921	444.871	„

Op Java is de toestand onveranderd. Nieuwe verkoopen van oogst 1921 werden in de laatste week niet gemeld, de totale verkoopen van nieuwen oogst suikers door de Vereen. Javasuiker Producenten bedragen thans ongeveer 9 miljoen picols. Supieur Mei/Juni levering is uit de eerste hand niet meer verkrijgbaar en werd daarvoor in de tweede hand f. 22,50 fob betaald.

Ready suiker (oogst 1920) geldt ± f 28.— f.o.b.

Deafschepingen vanaf 1 April tot en met 31 December 1920 bedragen volgens de Handelsvereeniging te Batavia:

	1920	1919	1918
	tons	tons	tons
Holland en Holland f. o.	8.841	21.423	—
Engeland	50.236	121.245	18.938
Frankrijk	10.000	48.398	13.135
België	7.387	50	—
Noorwegen	27.195	50.955	22.311
Zweden	27.774	11.565	—
Denemarken	—	2.408	—
Zwitserland	—	—	—
Portugal	1.000	—	—
Spanje	3.001	7.020	—
Italië	4.729	28.374	2.950
Griekenland	—	8.371	5.245
Roemenië	—	3.984	—
Turkije	—	23.684	—
Egypte	—	—	—
Rusland en Finland	10.909	1.437	3.002
Vladivostok	—	—	—
Suez	11.828	6.437	26.532
Port Said f. o.	324.390	53.940	14.414
Amerika (Atl. havens)	202.949	—	500
San Francisco	33.940	—	—
Vancouver	—	3.000	12.933
Argentinië	—	—	—
Singapore	28.027	57.911	150.971
China	669	3.470	24.611
Hongkong	125.097	157.530	256.527
Japan	73.796	232.175	312.288
Formosa	13.376	—	—
Britsch-Indië	173.684	264.930	290.070
Australië	45.336	72.653	265
Siam	110	165	1.638
Sundry Ports	2.338	3.302	100
Totaal	1.186.939	1.184.427	1.156.430

Op de markt in Nederland werd loco Javasuiker afgedaan tot f 41,50/f 42.—.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 23 Februari 1921.

Prijzen van Amerikaansche katoen zijn opnieuw flauwer en de Liverpool-noteeringen zijn ongeveer ½ d. per lb lager dan een week geleden, zoodat thans het laagste punt van dit seizoen is bereikt. De berichten uit de Vereenigde Staten zijn minder gunstig, terwijl ook in Liverpool zeer weinig omgaat, behalve voor Export, waarvoor nog eenige vraag bestaat. Egyptische katoen blijft ook flauw en is door groote verkoopen opnieuw in prijs gedaald. Zoolang zaken in Manchester ongeveer geheel stilstaan, zal het moeilijk zijn een verdere daling te voorkomen, hoewel enkelen meenen, dat een verbetering van Amerika zal moeten komen, waar de toestand werkelijk iets gunstiger schijnt te worden.

De vraag naar Amerikaansche garens heeft vrijwel geheel opgehouden. Prijzen dalen opnieuw en de tegenwoordige noteeringen zijn waarschijnlijk voor spinners zeer verliesgevend. Men beweert zelfs, dat op b.v. 30/44 weft thans reeds 3 pence per lb verloren wordt. Zoolang zaken in manufacturen zoo onbelangrijk blijven, kan men ook moeilijk een verbetering in de vraag naar garens verwachten. Fabrikanten in het binnenland koopen alleen voor onmiddellijke behoefte, terwijl de exportvraag nog ongunstig beïnvloed wordt door goedkoopere offertes van die landen, waar men werkelijk lager schijnt te kunnen produceren dan in Engeland.

Dit heeft zoowel betrekking op Amerikaansche als ook op Egyptische garens. Met uitzondering van 30/2, 40/2 en 60/2 Amerikaansch en sommige partijen 50er Twist en 70er weft Egyptisch voor Bombay zijn alle overzeesche markten zonder leven. Men hoort nog van enkele kleinere afsluitingen in harde twist voor den Levant.

In de doekmarkt is een kleine verbetering te vermelden en zijn er enkele zaken met China en de Oostersche markten gedaan, maar deze blijven slechts individueel en hebben geen gunstigen invloed op de markt kunnen uitoefenen. De financieele moeilijkheden en ook de daling in de zijverkoersen zijn niet bepaald geschikt om het vertrouwen in een spoedige opleving van de markt te herstellen.

	16 Febr. 23 Febr.	Oost. koersen.	16 Febr. 23 Febr.
Liverpoolnoteeringen.	T.T. op Indië	1¼/8	1¾/8
F.G.F. Sakellaridis 17,00 15,00	T.T. op Hongkong	2½/4	2½/4
G.F. No. 1 Oomra 5,40 4,85	T.T. op Shanghai	3¾/4	3¾/4

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands).

	28 Febr. '21	21 Febr. '21	14 Febr. '21	28 Febr. '20	28 Febr. '19
New York voor Middling ..	11,25 c	13,20 c	13,75 c	40,— c	26,— c
New Orleans voor Middling	11,25 c	12,75 c	13,— c	40,25 c	27,25 c
Liverpool voor Fy Middling	7,13 d	9,08 d	8,92 d	31.02 ¹⁾ d	18,— d

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaanse havens.
(In duizendtallen balen).

	1 Aug. '20 tot 25 Febr. '21	Overeenkomstige perioden	
		1919-1920	1918-1919
Ontvangsten Gulf-Havens..	3495	3249	2518
" Atlant.Havens	987	2280	1386
Uitvoer naar Gr. Britannië	1153	2266	1385
" " t Vasteland.	2133	2070	1433
" " Japan etc...			

Voorraden in duizendtallen	25 Febr. '21	27 Febr. '20	28 Febr. '19
Amerik. havens.....	1447	1444	1401
Binnenland.....	1636	1216	1456
New York	123	49	87
New Orleans	424	432	445
Liverpool	1035	1110	502 ¹⁾

1) 27 Febr.

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Leonard Jacobson & Zonen).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijz No. 7	Voorraad	Prijz No. 4	
26 Febr. 1921	477.000	7.395	3.239.000	8.600	10
19 " 1921	429.000	7.470	3.268.000	8.900	10 ³ / ₈
12 " 1921	473.000	7.795	3.352.000	9.100	9 ¹ / ₂
26 Febr. 1920	337.000	11.175	913.000	15.200	18 ³ / ₈

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
26 Febr. 1921....	61.000	1.981.000	131.000	7.824.000
26 Febr. 1920....	65.000	1.764.000	46.000	3.410.000

JAVA THEE.

(Opgave Pakhuismeesteren van de Thee.)
(Herleid tot 1/1 Kisten.)

Voorraad 31 Januari 1921.....	233197
Sedert aangevoerd	18991
	252188
Sedert afgeleverd	15225
Voorraad heden.....	236963
Waarvan in de eerste hand	162186

28 Februari 1921.

HUIDEN.

Bericht van de firma Grisar & Co.

De afgelopen week was voor exotische huiden kalm en er kwamen geen groote afdoeningen tot stand. De handelaren en fabrikanten zijn terughoudend in afwachting van de conferentie in Londen en alleen als die conferentie voor partijen bevredigend afloopt, dan kan van het eind der bestaande crisis gesproken worden.

Java markt: Te Amsterdam werden van de bij inschrijving aangeboden runder- en buffelhuiden slechts 1600 lichte runders afgedaan.

Inlandsche huiden: Prijzen teruglopend.

Kalfsvellen: Zonder animo. Amerika heeft zich geheel van de markt teruggetrokken.

Looistoffen: Als vorige week.

26 Februari 1921.

RUBBER.

Gedurende de afgelopen week was de markt vrij kalm en bleven de prijzen vrijwel onveranderd. Amerika heeft zich weder geheel als koper teruggetrokken, terwijl de fabrikanten in de Centrale landen ook slechts het hoognoodige koopen in afwachting van de resultaten der Londensche conferentie.

De slotnoteeringen zijn: einde vorige week:

Prima Crêpe loco	68 ¹ / ₂ c.	68 ¹ / ₂ c.
" " Febr./Maart	68 "	69 "
" " April/Juni	69 ¹ / ₂ "	70 "
Smoked Sheets loco	57 ¹ / ₂ "	57 ¹ / ₂ "
" " Febr./Maart	58 "	57 ¹ / ₂ "
" " Apr./Juni	59 "	59 "

1 Maart 1921.

COPRA.

In het begin der berichtweek bleef de markt onveranderd, doch de laatste dagen was de stemming flauw en zijn de prijzen f 1,— a f 1,50 lager.

De noteeringen zijn heden:

Ned-Ind. f.m.s. Februari/April	f 36,—
" " loco	" 36,50
" " Mixed Maart/Mei	" 33,50

1 Maart 1921.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Ijzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Leed	Zink
8 Febr. 1921..	nom.	68.716	159.15/-	17.10/-	23.15/-
1 " 1921..	nom.	72.7/6	170.2/6	19.5/-	25.10/-
1 Mrt 1920..	nom.	120.7/6	403.5/-	52 -/-	59.5/-
3 " 1919..	nom.	74.-/-	229.15/-	28.-/-	40.-/-
20 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

SCHIEPVAART.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen/ R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
21/26 Febr. 1921	—	—	—	—	37/6	37/6
14/19 " 1921	—	—	—	—	35/-	35/-
23/28 Febr. 1920	—	—	—	*) 8/6	180/-	*) 112/6
24 Feb./1 Mt. 1919	—	—	—	16/-	17/6	115/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 ¹ / ₄	1/11 ¹ / ₄	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothenburg
21/26 Febr. '21	9/-	19/-	18/-	21/3	—	12/-
14/19 " '21	8/6	18/9	17/6	21/-	7/-	11/-
23/28 Febr. '20	—	75/-	77/6	—	—	—
24 F./1 Mt. '19	54/-	47/6	47/6	55/-	f 10	Kr. 40
Juli 1914	fr. 7,—	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
21/26 Februari 1921....	25/-	—	—	37/6
14/19 " 1921....	25/-	—	—	32/6
23/28 Februari 1920....	120/-	170/-	—	—
24 Feb./1 Mrt. 1919....	—	—	—	—
Juli 1914....	14/6	16/3	25/-	22/3

1) Per ton stukgoed. 2) Voor Britsche schepen.

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.

Overige noteeringen per ton van 1015 K.G.

Veertiendaagsch overzicht.

De meeste vrachten bleven ongewijzigd en op een laag peil, zoodat er nog steeds, vooral in Amerika, booten worden opgelegd.

De lagere prijs van de bunkerolen doet hier en daar reeders besluiten om hun booten in de vaart te houden en een reis te laten maken, welke ongeveer net op de thans geldende calculaties de kosten dekt. Het gevaarlijke hiervan is echter, dat, zoodra er tegenslagen ontstaan, b.v. een staking in laad- of loshaven, de reis op een aanzienlijk verlies kan uitloopen. Een overweging bij den reeder is echter, dat de kosten van opleggen ook aanzienlijk zijn.

Een van de weinige markten, waar de vrachten zich tamelijk goed handhaven, is de La Plata-markt, waar 37/6 tot Mei/Juni wordt afgesloten. De laatste dagen schijnt er ook een verbetering te komen in de graanvrachten vanaf Noord-Amerika naar het Continent, waarvoor ongeveer 20 cent Amerikaansch per 100 lbs. in uitzicht wordt gesteld.

De kolenvrachten vanaf Amerikaansche havens naar Europa, blijven ongeveer op hetzelfde niveau. \$ 3,85/\$ 4.— Amsterdam/Rotterdam, \$ 4,25 Fransch-Atlantische havens, vanaf Hampton Roads naar de River Plate down river 32/6.

De vracht van Bombay on-deadweight blijft onveranderd op 25/-, terwijl van Australië voor graan nog 61/3 is te verkrijgen.

De ertsvrachten van de Middellandsche Zee bleven abnormaal laag, met zeer weinig orders.

De uitgaande vrachten van Wales zijn iets vaster, Naar La Plata kan tegen ongeveer 21/6 worden bevracht; Gibraltar 13/6, St. Vincent' 13/9.

RIJNVAART.

Week van 21 tot 28 Februari 1921.

Door den voortdurend slechter wordenden waterstand zijn de vrachten, resp. scheepshuren te Rotterdam en Antwerpen in de afgelopen week vaster geworden. De scheepshuur per ton per dag bedroeg te Rotterdam in de afgelopen week 4½ cents, terwijl de ertsvracht van Rotterdam naar de Ruhr tusschen f 0,80 en f 1,— per last bij ¼ lostijd heeft bedragen. Het sleeploon daarentegen bleef nog gedrukt en varieerde tusschen 80 en 100 cents tarief.

In Antwerpen werden schepen in daghuur aangenomen tegen 20 centimes per ton per dag.

Aan de beurs te Ruhrort bleven de noteringen der vrachten voor bergreizen vrij wel onveranderd en de schepen in daghuur werden aangenomen tegen Mk. 1,— per ton.

De vracht voor exporkolen Ruhrort-Rotterdam liep van 60 cents per ton met vrij sleepen op tot f 1,—.

Het sleeploon Ruhrort-Mannheim bedroeg de geheele week Mk. 32/33,— per ton.

Gauber Pegel noteerde einde der week ca. 90 c.M. Bijna alle van de zeehavens voor den Bovenrijn bestemde schepen kunnen door den onverwacht lagen waterstand hunne reis niet zonder lichten volbrengen en een groot aantal dezer schepen moet gedeeltelijk te Keulen, gedeeltelijk te Salzig bij St. Goar gelicht worden.

ADVERTENTIËN

De N.V. Nederlandsche Huistelefoon-Maatschappij

ROTTERDAM

Telefoon 3600

AMSTERDAM

Telefoon N 5580

's-GRAVENHAGE

Telefoon H 280, 300

LEEWARDEN

GRONINGEN

Telefoon 1555

ARNHEM

Telefoon 2723

levert uit voorraad TELEFOON-, SCHEL-, ELECTR. KLOK-INSTALLATIES, etc. in huur en koop.

Herstelt en onderhoudt onder garantie ook alle niet door haar uitgevoerde installaties. PROSPECTUS GRATIS.

Groeneveld, van der Poll & Co.

Telegramadres
„GROENPOL”

Electrotechnische Fabriek
AMSTERDAM
de Ruyterkade 41-42

Telefoon
N 2078 N 9078
N 9482

Complete installatiën voor
Electrische verlichting en Krachtoverbrenging

ALLEENVERTEGENWOORDIGERS DER

ALLMÄNNA SVENSKA ELEKTRISKA Akt. Bol.
te VÄSTERÅS (Zweden)

Generatoren, Dynamo's en Motoren voor gelijk-, wissel- en draaistroom
Transformatoren en toestellen

HOLLANDSCHE BANK VOOR ZUID-AMERIKA

AMSTERDAM - HAMBURG

BUENOS AIRES - RIO DE JANEIRO - SANTOS - SAO PAULO - SANTIAGO DE CHILI - VALPARAISO

KAPITAAL EN RESERVEN f 30.080.000,—

Voorschotten op Documentaire Wissels - Rembourscredieten - In- en Verkoop van Wissels
 Incasseering van Wissels - Telegrafische Uitbetalingen - Handelsinlichtingen - Credietbrieven
 Verleent bemiddeling tot het aanknoopen van Handelsrelaties in ARGENTINIË, BRAZILIË en CHILI

HOLLANDSCHE BANK VOOR DE MIDDELLANDSCHE ZEE

Barcelona. - AMSTERDAM. - Genua.

KAPITAAL f 5.100.000—.

Alle Bankzaken op SPANJE, ITALIË en DEN ORIENT.

ONTVANG- EN BETAALKAS.

NIEUWE DOELENSTRAAT 20-22, AMSTERDAM.

Rentevergoeding voor gelden à deposito:

met 1 dag opzegging ..... 2 %

Bedragen tot f 20.000,— terstond betaalbaar.

met 10 dagen opzegging ..... 2½ %

Voor andere termijnen op nader overeen te komen voorwaarden.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARGEVING VOLGENS REGLEMENT.

SAFE-DEPOSIT-INRICHTING.

GEOPEND: op Werkdagen van 8¼ v.m. tot 4½ uur n.m.

op Zaterdagen en Beursvacantiedagen van 8¼ v.m. tot 12 uur.

Loketten van f 2,50 per maand — f 10,— per jaar — en hooger te huur voor
 bij de Directie bekende of geïntroduceerde personen.

**DE RECORD SIGAREN
 VAN NEDERLAND.**

IN
 ALLE
 KRINGEN
 ROOKT MEN
 BRAZILIAANTJES
 LA CELESTA
 SULEIKA
 PAULUS POTTER
 WILLIAM PITT
 LORD DOUGLAS

VERKRIJGBAAR BIJ DE
 VOORNAAMSTE WINKELIERS.
 FABRIKAAT F. VAN GARDINGE & CO
 EINDHOVEN — HOLLAND

**Gebroeders Merens
 HAARLEM**

FABRIKANTEN VAN
 TECHNISCHE
 CAOUTCHOUC,
 ASBEST-
 EN EBONIET-
 ARTIKELEN

Telefoon-103

Telegr. adr: Gomsfabriek, Haarlem

**KONINKLIJKE
 HOLLANDSCHE
 LLOYD**

AMSTERDAM

PASSAGIERS-, VRACHT- EN
 POSTDIENSTEN

NAAR

ZUID-AMERIKA
 CUBA EN MEXICO

EN

NOORD-AMERIKA

**De praktijk van den
 Wereld-Graanhandel**

DOOR

JAN SCHILTHUIS

Prijs . . . f 4,50

Verkrijgbaar in den Boekhandel en
 bij NIJGH & VAN DITMAR'S UIT-
 GEVERS-MAATSCHAPPIJ, R'dam.**NEDERLANDSCHE HYPOTHEEKBANK TE VEENDAM**

Gepl. Msch. Kap. f 4.000.000,—

Reserves. . . . f 1.128.917,65

DIRECTIE:

Mr. G. BROUWER Jzn.

en Mr. M. J. BOS.

Hypotheken ruim f 38.000.000,—

Pandbrieven ruim f 37.000.000,—

KANTOOR: AMSTERDAM, Heerengracht 310; HOOFDAGENTSCHAP: DEN HAAG, Laan van Meerdervoort 62.

Op 28 JANUARI 1921 UITGELOOT f 693.900.—

aan 3½ %, 4 %, 4½ % en 5 % PANDBRIEVEN.

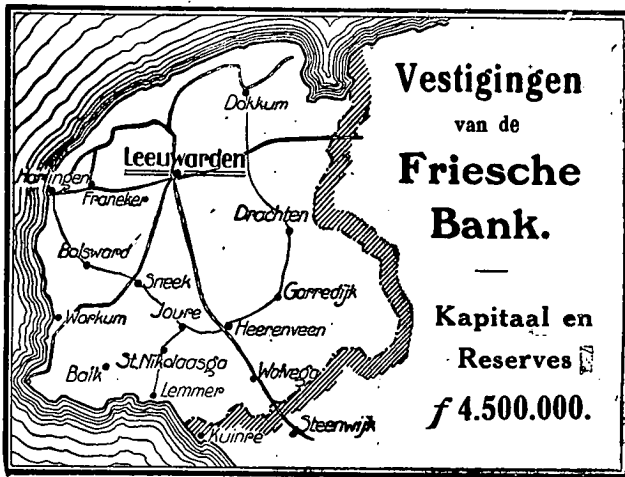
Betaalbaar à 100 % op 1 Juli a.s., doch tot nader order, reeds vóór dien datum inwisselbaar
 in 6 % of 5½ % Pandbrieven, onder renteverrekening, en ten aanzien van de 5½ % Pandbrieven
 onder bijbetaling (door de Bank) van 3 % koersverschil.

Trekkingslijsten zijn op aanvraag gratis verkrijgbaar, terwijl de Bank zich zonder kosten met het
 nazien der uitlotingen belast.

KONINKLIJKE STEARINE KAARSENFABRIEK GOUDA

GOUDA

GOUDA KAARSEN — NACHT-, THEE- EN SCHEMERLICHT
STEARINE — KAARSENPIET — OLEÏNE
CHEMISCH ZUIVERE EN ALLE ANDERE SOORTEN GLYCERINE

Vestigingen
van de
**Friesche
Bank.**

Kapitaal en
Reserves
f 4.500.000.

WEISE & Co. ROTTERDAM
AMSTERDAM

Import van en Handel in

OVERZEESCHE PRODUCTEN

speciaal RUBBER, GUTTA-PERCHA en BALATA

FRANSCH-HOLLANDSCHE
OLIEFABRIEKEN
„CALVÉ-DELFT”
TE DELFT

ARTIKELEN:

Delftsche Slaolie
Arachide-olie
Sesam-olie
Soya-olie
Bakkers-olie
Plantenvet Delfia
Cocos-olie N. O. F.
Palmpittenolie N. O. F.
Grondnotenkoeken en -meel
Sesamkoeken en -meel
Cocosmeel
Palmpittenmeel

WERKSPoor, AMSTERDAM

Land- en Scheeps-Machines - Dieselmotoren
Installatiën voor Suikerfabrieken - Polderbemalingen
Rollend Spoorwegmateriëel - IJzerconstructiën